

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA PODNIKATELSKÁ

FACULTY OF BUSINESS AND MANAGEMENT

ÚSTAV EKONOMIKY

INSTITUTE OF ECONOMICS

ROZŠIŘOVÁNÍ EU V KONTEXTU FINANČNÍ A EKONOMICKÉ KRIZE

THE EU ENLARGEMENT IN THE CONTEXT OF THE FINANCIAL AND ECONOMIC
CRISIS

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

BACHELOR'S THESIS

AUTOR PRÁCE

AUTHOR

Gary Nguyen

VEDOUCÍ PRÁCE

SUPERVISOR

Ing. Roman Ptáček, Ph.D.

BRNO 2017

Zadání bakalářské práce

Ústav: Ústav ekonomiky
Student: **Gary Nguyen**
Studijní program: Ekonomika a management
Studijní obor: Ekonomika podniku
Vedoucí práce: **Ing. Roman Ptáček, Ph.D.**
Akademický rok: 2016/17

Ředitel ústavu Vám v souladu se zákonem č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a se Studijním a zkušebním řádem VUT v Brně zadává bakalářskou práci s názvem:

Rozšiřování EU v kontextu finanční a ekonomické krize

Charakteristika problematiky úkolu:

Úvod
Vymezení problému a cíle práce
Metodika práce
Teoretická východiska práce
Analýza problému a současné situace
Vlastní návrhy řešení, přínos návrhů řešení
Závěr
Seznam použité literatury
Přílohy

Cíle, kterých má být dosaženo:

Cílem práce je posoudit zda a případně do jaké míry ovlivnila finanční a ekonomická krize rozšiřování EU, zejména dopad na plnění tzv. maastrichtských kritérií.

Základní literární prameny:

BALDWIN, R. a CH. WYPLOSZ. Ekonomie evropské integrace. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, 478 s. ISBN 978-80-247-1807-1.

BUGRI, Š. a E. PRIBIŠOVÁ. Ekonomika Evropské unie I. 1. vyd. Brno: Vysoká škola Karla Engliše, 2011, 82 s. ISBN 978-80-86710-44-0.

LACINA, L., J. OSTŘÍŽEK a kol. Učebnice evropské integrace. 3. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2011. 468 s. ISBN 978-80-87474-31-0.

FIALA, P. a M. PITROVÁ. Evropská unie. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. 803 s. ISBN 978-80-7325-223-6.

TOGAN, S. a B. M. HOEKMAN. Turkey: economic reform and accession to the European Union. Washington, DC: World Bank, 2005. 362 s. Trade and development series. ISBN 0-8213-5932-0.

Termín odevzdání bakalářské práce je stanoven časovým plánem akademického roku 2016/17.

V Brně, dne 28. 2. 2017

doc. Ing. Tomáš Meluzín, Ph.D.
ředitel

doc. Ing. et Ing. Stanislav Škapa, Ph.D.
děkan

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zaměřuje na rozšiřování EU v kontextu dopadů finanční a následné ekonomické krize. Celá práce je rozdělena na jednotlivé kapitoly. První kapitola představuje příčiny vzniku a dopadů uvedených krizí. Následná kapitola se zaměřuje na představení historie vzniku EU a důvody jejího rozšiřování. Třetí kapitola práce představuje aktuální kandidátské a potenciální kandidátské země z hlediska jejich produktivity a vývoje vztahů s EU. Poslední kapitola pak identifikuje možná navrhovaná řešení a postoje vůči rozšiřování této jednoty. Dále je analyzován hlavní cíl práce. Závěr práce shrnuje poznatky celé práce.

Abstract

This thesis focuses on the enlargement of the EU in the context of the impact of the financial and subsequent economic crisis. The thesis is divided into chapters. The first chapter introduces the causes and impacts of the crisis. The following chapter focuses on the performance history of the EU and the reasons for its expansion. The third section presents the current candidate and potential candidate countries in terms of their productivity and the development of relations with the EU. The last chapter identifies possible solutions proposed and attitudes towards expanding this unity. It is also analyzed the main objective of the work. The conclusion summarizes the findings of the thesis.

Klíčová slova

Členství, dopad, evropská unie, finanční a ekonomická krize, kritérium, rozšiřování

Keywords

Criteria, enlargement, European Union, impact, membership, the financial and economic crisis

Bibliografická citace

NGUYEN, G. *Rozšiřování EU v kontextu finanční a ekonomické krize*. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta podnikatelská, 2017. 80 s. Vedoucí bakalářské práce
Ing. Roman Ptáček, Ph.D..

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je původní a zpracoval jsem ji samostatně.

Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná, že jsem ve své práci neporušil autorská práva (ve smyslu Zákona č. 121/2000Sb., o právu autorském a o právech souvisejících s právem autorským).

V Brně 2. června 2017

.....

Podpis

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval vedoucímu bakalářské práce Ing. Romanu Ptáčkovi Ph.D. za poskytnuté rady, konzultace, úsilí a čas věnovaný této práci.

Obsah

Úvod	10
1 Cíle a metodika práce.....	12
2 Finanční a ekonomická krize	14
2.1 Představení finanční a ekonomické krize	14
2.1.1 Příčiny vzniku krize (2008-2009).....	15
2.1.2 Dopady krizí	17
3 Historie EU a důvody jejího rozšiřování	22
3.1.1 Předchůdci sjednocené Evropy	22
3.1.2 Evropská integrace po druhé světové válce.....	23
3.1.3 Vznik EU.....	26
3.2 Důvody rozšiřování EU	27
3.2.1 Ekonomické hledisko důvodů	27
3.2.2 Politická a ostatní hlediska důvodů	28
3.3 Procedura rozšiřování EU a její základní aspekty	30
3.3.1 Přístupový proces zemí do EU	30
3.3.2 Konvergenční kritéria.....	31
4 Současný stav rozšiřování EU	32
4.1 Kandidátské země pro vstup do EU	32
4.1.1 ALBÁNIE	33
4.1.2 BÝVALA JUGOSLÁVSKÁ REPUBLIKA MAKEDONIE.....	37
4.1.3 ČERNÁ HORA	41
4.1.4 SRBSKO	45
4.1.5 TURECKO.....	49
4.2 Potenciální kandidátské země pro vstup do EU	58
4.2.1 Bosna a Hercegovina	58
4.2.2 Kosovo	58
5 Finanční a ekonomická krize v souvislosti s rozšiřováním EU.....	60
5.1 Návrhy řešení problému	60
5.2 Postoje v Evropském parlamentu	64
5.3 Shrnutí cíle	65
5.3.1 Vliv krizí na kritéria vstupu do EU	66
5.4 Aktuality v EU	74
Závěr.....	75

Seznam použitých zdrojů	77
Seznam použitých zkratek a symbolů.....	81
Seznam obrázků	82
Seznam tabulek	82
Seznam grafů.....	82
Seznam příloh	83

Úvod

Rozdílnost v jednotě, i takto lze charakterizovat Evropskou unii (dále jen „EU“). Aktuální podoba EU představuje zásadní ekonomické, politické i sociální seskupení, které významným způsobem zasahuje do celosvětového hospodářství. Dne 25. března 1957 byly v Římě podepsány tzv. Římské smlouvy, které jsou vnímány jako základy následné evropské integrace, kdy evropský kontinent zahájil zcela novou éru fungování a budování vzájemných vztahů a vazeb, které vycházejí z bezpečnosti, solidarity, stability, demokracie, dodržování lidských práv a svobod a prosperity. „Předchůdce“ EU označovaný jako Evropské společenství (dále jen „ES“) bylo založeno šesti členskými státy, kdy aktuálně tento počet vystoupal na 28 členských zemí EU a i nyní se nejedná o konečnou hodnotu. Stejně jako se ES rozrůstalo, měnily se i jeho priority a cíle, včetně interních pravidel. Prvopočátky ES byly charakteristické snahou o stabilitu, demokracii a budování intenzivnějších a dlouhodobějších vazeb. Po překonání poválečné krize a dosažení určitého stupně stabilizace se ES začalo poohlížet po vyšších cílech, které pramenily z tehdejší efektivity USA jako určité velmoci. ES se chtěla USA vyrovnat a konkurovat jí právě prostřednictvím sjednocování Evropy, která by tak získala své renomé a svou sílu zpět. Lze konstatovat, že 19. století bylo nejen stoletím páry, ale i stoletím Napoleona, hospodářského růstu a dominance Evropy. 20. století bylo pak stoletím komunismu, dekolonizace, konfliktů, ale také stoletím rozšiřování EU, které se přeneslo i do aktuálního 21. století, které je stoletím globalizace, technologií, unifikace, internacionalizace, ale také terorismu a uprchlíků.

Unie představuje více či méně úspěšný projekt již téměř šedesát let, ve kterém se transformovala suverenita členských zemí na nadnárodní instituce. Příslušné národní vlády po dohodě o tvorbě jednotných unifikovaných pravidel pro regulaci vlastních ekonomik přesouvají své pravomoci na EU. Tento proces představuje již zmíněné rozšiřování pomyslného jednotného evropského prostoru, což je i primárním zájmem EU. Přesouvání pravomocí se ovšem nerealizuje kontinuálně, ale probíhá ve zpomaleném či zrychleném tempu dle určitých faktorů. Úspěšnost EU vyplývá z řady historických událostí a aspektů. Mezi tyto klíčové události, které ovlivnily EU a její procesy lze bezesporu zařadit původní finanční

a následnou ekonomickou krizi, které zasáhly celý svět. Z hlediska EU tyto krize způsobily mnohé, od stagnace poptávky, regrese celkového hospodářského růstu, snižování konkurenceschopnosti, zvyšování míry nezaměstnanosti, zvyšování rozdílu platební bilance, progresivní zadluženost členských zemí až po možné zrušení členství daných zemí EU. Ovšem krize zasáhly i dynamiku rozšiřování EU, kdy díky negativním dopadům kandidátské země neplnily požadovaná kritéria pro schválení vstupu do EU či i přijetí žádosti, která taktéž vyplývá z řady podmínek, které budou v této práci představeny.

Uvedené aspekty, ale i vyzývavost tématu a aktuálnost vzhledem k nejvíce diskutovanému členství Turecké republiky, ale také zájem o ekonomické dění a zodpovězení určitých otázek z hlediska rozšiřování a dopadů krizí byly primárními impulsy pro výběr tématu mé bakalářské práce. Celé téma rozšiřování EU je poměrně spletitá problematika, které vychází a ovlivňuje mnoho historických i aktuálních aspektů. Ambicí této práce ovšem není podat další učební text, ale případného čtenáře provést EU a její integrací systematicky, srozumitelně a jednoduše.

1 Cíle a metodika práce

Hlavním cílem této práce je posoudit zda a případně v jaké míře ovlivnila finanční a ekonomická krize proces rozšiřování EU, se zaměřením naplnění maastrichtských kritérií.

Splnění tohoto hlavního cíle je podmíněno i představením aktuálního dění v EU. Dále i charakteristikou zemí, které chtějí vstoupit do EU včetně zhodnocení jejich prospěchu či neprospěchu pro EU. Celá tato práce je rozdělena na jednotlivé části, kdy obsahem těchto částí je prostřednictvím literární rešerše představení aktuálních znalostí a teoretických východisek otázky rozšiřování EU. Dále byla využita i **analýza příčiny vzniku a dopadu ekonomické krize na EU a kandidátské země, analýza růstu inflace EU, analýza současného stavu rozšiřování EU, analýza vývoje tempa růstu HDP, nezaměstnanosti, státního dluhu** a k_zhodnocení dopadů krize na tento proces. V celé práci pak byly i dále využity standardní vědecko-výzkumné metody v podobě deskriptivní metody, komparace, dedukce a zhodnocení.

Teoretická část práce se zaměřuje na krátké představení finanční krize a jejího původu, dále identifikuje historii EU a různé aspekty pro podporu rozšiřování a vlastní podstatu tohoto procesu.

Praktická část představuje současný stav rozšiřování EU z pohledu kandidátských a potenciálních zemí. Dále se zaměřuje na analýzu dopadů uvedených krizí na proces rozšiřování EU včetně představení aktuálního dění v EU. Používám zde metody Korelace, kde měřím závislosti kandidátských států s EU.

$$r = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2 \sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}}$$

Korelační rovnice

Zdroj: [27]

Závěr práce pak shrnuje veškerá zjištěná data a skutečnosti. Dále se zaměřuje na návrhy řešení cíle a jeho diskuzi. Pro získání potřebných primárních i sekundárních dat pro zpracování této bakalářské práce byla využita tuzemská i zahraniční literatura. Dále i internetové zdroje, zejména Eurostat, World bank a Český statistický úřad a znalosti získané při studiu VŠ k prezentování vlastních názorů a premis. Veškerá citovaná i parafrázovaná literatura a internetové zdroje je uvedena v seznamu použité literatury této práce.

2 Finanční a ekonomická krize

Finanční a následná ekonomická krize představovaly určitý charakteristický fenomén a rys 21. století, která se projevila kontinuálně nejen v nerozvinutých zemích, ale i v již ekonomicky vyspělých oblastech. V historii lze evidovat různě méně či více intenzivní krize, např. Velká ekonomická krize po pádu Wall Street z roku 1933 či dále v počátku 80. let minulého století, kdy se země Latinské Ameriky dostaly do hluboké ekonomické recese vlivem platební neschopnosti vzniklého vysokého zahraničního dluhu. Krizemi prošla opakovaně i Velká Británie či Japonsko, Finsko a Švédsko, které byly v 90. letech zasaženy krizí finančního sektoru, která vnikla kombinací makroekonomické turbulence, problematickým bankovním sektorem a nedostatečnou regulací. Takto lze pokračovat i dále. Ovšem většina krizí a z ní plynoucí recese nebyly svou substancí ohraničené na daný region a neměly negativní dopad na světové ekonomiky v takové míře jako nedávná hospodářská recese z výše uvedené finanční a ekonomické krize. V níže uvedených kapitolách budou představeny uvedené krize 21. století, které budou dále provázet celý text této práce.

2.1 Představení finanční a ekonomické krize

Primárně je nutné uvést rozdíl pojmů finanční a ekonomické krize, což může být impulsem pro určité nejasnosti či mylný výklad pojmů.

„V letech 2008 a 2009 zasáhla Evropskou unii ekonomická krize. V roce 2009 způsobila ve všech zemích EU s výjimkou Polska hospodářský propad. Ekonomická krize vznikla z krize finanční, která byla důsledkem hypoteční krize v USA. Na ekonomickou krizi v Evropě navázala krize veřejných financí, která se projevila především v Řecku.“[25]

Tedy lze shrnout, že finanční krize byla substancí pro vznik následné ekonomické krize, nelze tedy uvedené pojmy unifikovat, či považovat např. za synonyma, protože se jedná o dva odlišné procesy, které na sebe ovšem navazovaly a souvisely. Finanční krizi lze následně definovat jako *„výrazné zhoršení velké většiny finančních indikátorů, projevující se nedostatečnou likviditou finančního systému, rozsáhlou insolventností finančních institucí, nárůstem volatility výnosových měř finančních instrumentů, výrazným poklesem hodnoty finančních a nefinančních aktiv a podstatným snížením rozsahu alokace úspor ve finančním systému.“*[28]

2.1.1 Příčiny vzniku krize (2008-2009)

Za hlavní příčinu vzniku finanční krize bývá označováno prasknutí tzv. realitní bubliny v USA, kdy tento trh zaznamenal výraznou progresi po tom, co byly sníženy úrokové sazby a dále byly sníženy požadavky na schválení hypotečních úvěrů, čímž se výrazně zvýšila poptávka po nemovitostech, kdy se ceny zvýšily na historické maximum. Tohoto vývoje využily banky a začaly své investice ukládat do realit. Problém nastal, když v polovině roku 2007 došlo k nárůstu úrokových sazeb a ceny nemovitostí prudce klesly. Lidé se dostávali do platební neschopnosti a banky tak začaly dané nemovitosti zabavovat. Ovšem zjistilo se, že mnoho zastavených nemovitostí má výrazně nižší tržní hodnotu než byla hodnota celého úvěru. Celý finanční sektor tak utřil značné finanční ztráty a banky začaly okamžitě stahovat své investice z realit. Došlo tak k prudkému propadu akciových trhů, ale i ke krachu řady finančních institucí. Tato finanční krize nevyžadovala ještě zásah na úrovni EU, protože se v rámci tohoto prostoru projevila vágně a neshodně. V západní Evropě docházelo k záchranným opatřením bank, ve střední Evropě byla ještě finanční sektor poměrně stabilní.

Ovšem následná obava z poskytování úvěrů měla dopad i na mezibankovní operace, což způsobilo problémy s likviditou i dalších bankovních subjektů. Zadržování platebních transakcí mělo pak klíčový dopad na vývoj hospodářství. Banky začaly implementovat vysoké požadavky na schválení poskytnutí úvěrů a „úvěrová nákaza“ se začala v roce 2008 šířit do celého světa, kdy ztráta důvěry bankovního sektoru způsobila nedostatek volných finančních prostředků na investice do podniků i domácností. Následné snižování poptávky pak způsobilo snižování či i pozastavování výroby a propouštění zaměstnanců. Kromě nárůstu míry nezaměstnanosti se propadala kupní síla obyvatel a zvyšovaly se výdaje státních rozpočtů.

Situaci se jednotlivé státy pokusily koordinovat různými státními investičními pobídkami (např. stavbou nových dálnic), prémiemi za podporu určitého segmentu ekonomiky (např. šrotovné), opatřeními podporujícími zaměstnanost nebo opatřeními zmírňujícími dopady krize v podobě různých rekvalifikačních programů pro nezaměstnané.[25] Společně s protikrizovými opatřeními došlo k nárůstu veřejného zadlužení díky čemuž, se z finanční krize a ekonomické krize stala krize dluhová, která nastala v roce 2011. V příloze 1 této práce je zobrazeno tempo růstu HDP

v zemích EU a třetích zemí v % v období před krizemi i po krizích, dále je v příloze 2 této práce zobrazen vývoj veřejných dluhů v poměru k GDP v zemích EU a třetích zemí v %.

Během krize byla v USA sestavena a schválena Národní komise pro vyšetřování příčin finanční krize s cílem eliminovat možnost vzniku obdobné krize. Tato Komise v roce 2011 vydala zhodnocení ve formě zprávy, kdy konstatovala, že bylo možné se krizi vyhnout či minimálně zmírnit její dopady a dále stanovila, že její příčiny byly v následujících aspektech:[30]

- Rozsáhlé selhání finanční regulace, současně se selháním federálních rezerv při snaze zastavit příliv „toxických“ hypoték,
- pochybení či selhání v managementu společností, především díky velkému množství podniků, které podstupovaly neúměrná rizika,
- velké množství úvěrů pro domácnosti v kombinaci s burzou, která neslučovala finanční systém a možnou krizi,
- chybně stanovené klíčové politiky, které nesprávně vnímaly a řídily finanční systém,
- systematické porušování etiky a zodpovědnosti na všech úrovních.

Z hlediska příčin vzniku následující ekonomické krize sestavila tzv. Larosierova skupina¹ zprávu, která identifikuje a představuje možné příčiny, které vedly k rozmachu finanční krize a její transformace na krizi ekonomickou. Tyto příčiny jsou uvedeny v následující tabulce.

¹Tato skupina je složena z expertů na hospodářství pod vedením bývalého šéfa Mezinárodního měnového fondu J. de Larosiera

Tabulka 1: Příčiny vzniku ekonomické krize

Oblast	Příčina
Makroekonomické faktory	Nízká inflace a nízké úrokové sazby, vysoká likvidita, neúměrně volná měnová politika, benevolence vůči rizikům, rostoucí zadluženost, nerovnost světových ekonomik.
Oblast řízení rizik	Podceňování a neschopnost identifikovat určitá rizika. Tvorba stínového bankovníctví, které bylo substancí komplikovaného distribučního modelu.
Ratingové agentury	Selhání a kolaps ratingových produktů a značné střety zájmů.
Korporátní řízení	Vysoce rizikové obchodní transakce s cílem rychlého a krátkodobého výnosu. Pochybení managementu a slabých akcionářů.
Regulace a dohled	Absence regulace a důraznějšího dohledu vedlejších trhů, včetně nedostatečně zohledňované likvidity všech trhů. Pozornost byla věnována spíše kontrole různých finančních subjektů. Nedostatečné reakce na varování a vzniku možných rizik.
Celková dynamičnost	Kombinace negativních dopadů ve shodném období na světové ekonomiky. Dále neodpovídající krizový management a absence koordinace na institucionální rovině.

Zdroj: Vlastní tvorba autora, [27]

2.1.2 Dopady krizí

Každý stát, který chce přijmout jednotnou měnu euro, musí splnit tzv. Maastrichtská kritéria, která jsou také označovaná jako konvergenční kritéria. Jedná se o soubor měnových a finančních kritérií, jejichž splnění představuje podmínku pro vstup členských zemí EU do třetí etapy integračního procesu Evropské hospodářské a měnové unie (EMU) pro zavedení společné měny – eura. Maastrichtská kritéria budou dále blíže představena v kapitole 2.3 této práce. Dopad finančních krizí bude níže směřován na jednotlivá konvergenční kritéria, tedy na inflaci, úrokové sazby, veřejný dluh, deficit státního rozpočtu a měnový kurz.

Inflace představuje všeobecný růst cenové hladiny v čase a vychází u měření čistých cenových změn prostřednictvím indexu spotřebitelských cen.[8, s.77] Krize měla dopad na míru inflace, díky čemuž došlo ke snižování poptávky. Vysoká nezaměstnanost a ochota zaměstnanců pracovat za nižší mzdy měly dopad na snížení kupní síly obyvatelstva. Výrobci začali tlačit ceny produktů na historická minima.

V příloze 3 bakalářské práce, je zobrazen vývoj míry inflace v zemích EU i v třetích zemích v %. V příloze číslo 4 bakalářské práce je pak zobrazen vývoj míry nezaměstnanosti ve shodných sledovaných oblastech, opět v procentuálním vyjádření. V polovině roku 2008 stoupala cena ropy na její historické maximum a došlo k vypuknutí celkové krize, což mělo dopad na inflaci v podobě jejího výrazného snížení, kdy koncem roku 2008 v řadě vyspělých zemí se blížila k nulové hodnotě či i se dostala do záporných hodnot, tedy deflace. Jednalo se např. o Švýcarsko, které mělo míru inflace v roce 2009 -0,7 %, Portugalsko -0,9 %, Lucembursko 0 %, Irsko -1,7 % atd.[24] Takto nízká inflace je zpravidla nežádoucí, protože znehodnocuje vklady, snižuje ochotu poskytovat úvěry, což vše jen prohloubilo již tak nedostatečnou likviditu. Deflace má dopad i na regresi hospodářské produktivity.

Úroková sazba a její stanovení reaguje na aktuální míru inflace a jedná se o základní monetární nástroj centrální banky. Pokud je míra inflace nízká, jako tomu bylo v době krize, pak na tento jev centrální banka reaguje snížením úrokových sazeb tak, aby podpořila kupní sílu a poptávku po volných finančních prostředcích, kdy jsou úvěry rentabilnější, čímž dochází k růstu poptávky a zvýší se cenová hladina.[17] Finanční krize z roku 2007 se modifikovala na ekonomickou krizi, protože vznikla obava z poskytování dalších úvěrů a došlo tak k nedostatku finančních zdrojů. To již bylo uvedeno. Centrální banky začaly snižovat úrokové sazby s cílem snížit ceny úvěrů a zajistit obnovu hospodářského růstu. Konkrétně se jednalo o proces, kdy Evropská centrální banka (ECB) snížila v roce 2008 úrokové sazby o 0,75 % na 2,5 %. Následně počátkem roku 2009 sazby opět snížila na hodnotu 2 %, čímž reagovala na intenzivnější dopady krize. V následujícím kvartále roku 2009 se míra snížila až na 1 %, kde se držela až do roku 2011. Následně začala inflace pomalu růst až na hodnotu 3,5 %, ze které se začala opět snižovat. Úrokové sazby se od roku 2011 drží po hranici 1 %, kdy nyní je dokonce na hodnotě 0 %.[20] „ECB v březnu 2016 opět snížila všechny své úrokové sazby až na uvedenou hodnotu 0 %, „posílila program nákupů dluhopisů a nabídla bankám nové kolo levných úvěrů. Nečekaně důraznou směsí nových kroků se ECB snaží podpořit ekonomiku, zabránit

přetrvání velmi nízké inflace v eurozóně² a napravit si reputaci z konce loňského roku, kdy trhy zklamala nedostatečnými kroky.“[18]

Výrazný dopad měla krize na veřejný dluh a deficit státního rozpočtu. Primárním problémem je vysoká zadluženost některých zemí (např. Řecko, Itálie atd.), která v EU způsobuje ztrátu kreditability neboli úvěrové věrohodnosti jednotné měny. Státní rozpočet je citlivý na případnou hospodářskou stagnaci či až recesi. Vysoká míra nezaměstnanosti, omezení výroby atd., způsobily snížení příjmů z daní a současně s tím došlo i k rostoucím výdajům ze státního rozpočtu např. vyššími sociálními dávkami, protikrizovými opatřeními atd. Rozsáhle interpretované fiskální kritéria zohledňují i možné překročení hranice 3 % v době krize, ovšem např. Řecku tuto pomyslnou čáru překročilo již před krizí. Právě tyto aspekty či lépe jednání těchto zemí byly určitým spouštěcím impulsem pro vznik dluhové krize, která je společně s teroristickými útoky a migranty aktuálními nejzávažnějšími problémy. Snížení vysokého deficitu státních rozpočtů vyžaduje přijetí řady nepopulárních opatření, které vlády obhajovaly jako snahu o splnění kritérií a přijetí jednotné měny. Mezi dluhem státu a státním rozpočtem existuje přímá souvislost. Pokud jsou výdaje vyšší, než státní příjmy pak se stát snaží tento deficit vyrovnávat emisí státních dluhopisů. Ovšem jedná se v podstatě o úvěrovou „past“, kdy je úvěr splácí jiným úvěrem, čímž ovšem dluh narůstá, což ovšem nemusí být ihned patrné. Řešením je zde zajištění přebytku na určité období, které je odvislé od míry zadluženosti. Dále musí být produktivita v podobě HDP vyšší, než jsou úrokové sazby na úvěrech státu. Z hlediska zadluženosti v období finanční krize bylo také problémem, že toto kritérium při vstupu do EU či i do eurozóny bylo posuzováno poměrně benevolentně.

Měnový kurz je vyjádřen jako poměr jedné měny potřebné k nákupu jiné měny. Je to tedy cena jedné měny vyjádřená v jiné měně.[2, s. 417] V počátku krize došlo k znehodnocení měny (amerického dolaru), kdy se investoři hromadně zbavovali této měny. Následně krize začala pronikat i do Evropy, kdy se postupně začala projevovat předluženost Řecka a dalších euro oblastí. Došlo k prudkému poklesu eura vůči ostatním dominantním měnám.

Kromě výše uvedených dopadů krize na jednotlivá kritéria je nutná identifikovat i komplexní dopad na celou ekonomiku. Jak již bylo uvedeno, v řadě států, zejména

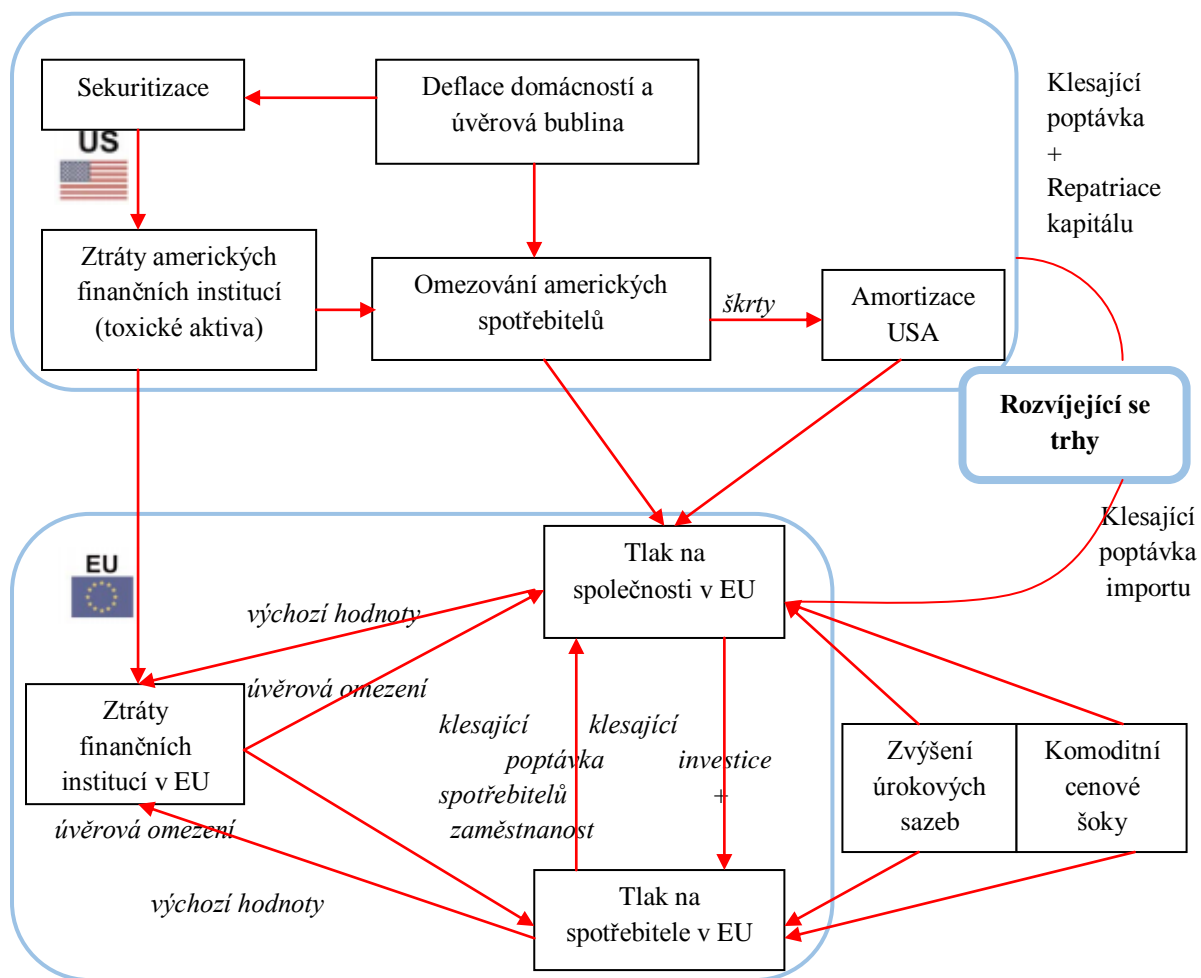
² Eurozóna či euro oblast představuje státy v EU, které se vzdaly své vlastní měny a přijaly jednotnou měnu euro. Aktuálně v roce 2016 eurozóna zahrnuje 19 zemí EU z celkových 28.

v roce 2009, rostla neúměrně nezaměstnanost. Ekonomika evropských oblastí byla společně s USA zasažena více událostmi, které ve společné kombinaci formulovaly podmínky pro hospodářskou recesi. Mezi hlavní faktory propadu ekonomiky zejména v EU vlivem krize literatura uvádí následující aspekty:[31]

- Prudký růst cen komodit = zvýšení cen strategických surovin (zejména ropy) a i jiných energetických zdrojů bylo příčinou zvýšení nákladů podniků a poklesu agregované poptávky.
- Prudké zhodnocení eura vůči americkému dolaru = tato devalvace eura měla sice pozitivní dopad v podobě určitého vykompenzování vysokých cen komodit, ale celkově se snížily zisky podniků a oslabil se export na úroveň v 90. letech minulého století.
- Vysoké úrokové míry.

Tyto aspekty či dopady postihly všechny státy EU. Velkou Británii, Irsko a Španělsko pak čelilo obdobným problémům jako USA, tedy v podobě již uvedené realitní bublině, rostoucím dluhům domácností a poklesu konkurenceschopnosti. Kombinace transformace americké krize na evropskou, prudký nárůst cen komodit, devalvace eura atd. dovedly pak Evropu od poklesu růst až do ekonomické recese. Následující obrázek zobrazuje graficky průběh světové ekonomické krize a její transformaci z USA do evropského kontinentu.

Obrázek 1: Průběh a transformace ekonomické krize v USA do Evropy

Zdroj: [31]

3 Historie EU a důvody jejího rozšiřování

Druhá kapitola této práce se zaměřuje na představení vlastní podstaty EU z pohledu vzniku, ale i důvodů jejího rozšiřování z více rovin úhlů pohledů. *„Nadnárodní korporace se, jednotlivě i v rámci různých lobbistických seskupení, staly významnými politickými aktéry ovlivňujícími rozhodovací proces v Evropské unii. V uplynulých letech evropské sjednocování nabralo zvýšené obrátky dovršením jednotného trhu, přijetím jednotné měny a celkovým posílením pravomocí institucí Evropské unie. Historie EU.“*[1, s. 3] Rozšiřování je určitý proces, který je podmíněn řadou kritérií, ale i fází, které nelze tedy při představení celé této oblasti nezmínit, což bude obsahem poslední podkapitoly. Dnešní podoba EU sahá historicky od konce druhé světové války, ovšem určité náznaky lze nalézt o řadu století dříve. Následující podkapitoly identifikují vznik Společenství a EU.

3.1.1 Předchůdci sjednocené Evropy

Počátky EU mnozí spojují s koncem druhé světové války, ovšem prvopočátky integrace Evropy lze nalézt již v antickém Řecku, kdy byla snaha o sjednocení římské říše a byly dále patrné i integrační tendence středověké „svaté říše“. Již v tomto období byl prostor pro polemiky řady politických aktérů o kooperaci lidí a i různých územních celků. Mezi hlavní snahy o integraci jsou v antice považovány starořecké amfiktyonie³. Mezi hlavního propagátora integrace je uváděn Periklas, který v 5. st. př. n. l. sice neúspěšně snažil o svolání mírového kongresu. Ve středověku je pak jednou z prvních osobností zabývajících se institucionální kooperací evropských vládců francouzský politik a právník Pierre Dubois, jehož návrh z let 1306 – 1308 vycházel z vize tvorby stálého shromáždění šlechticů, které mělo ve spolupráci s panovníky eliminovat možné konflikty. P. Dubois se cílil na zajištění větší politické a vojenské homogenizace Evropy, která čelila atakům arabských nájezdníků. Dále je v tomto období významný z hlediska integrace i Jiří z Poděbrad, který měl obdobně jako uvedený P. Dubois cíl zvýšit bezpečnost a jeho záměr z roku 1462 vycházel z tvorby „Unie evropských států“ s jednotnou legislativou a soudním dvorem. S nástupem novověku pak přicházeli i další

³V antickém Řecku byly tímto termínem označovány náboženské spolky měst a kmenů, soustředěného kolem významné svatyně, věštírny atd.

politici, filozofové atd., kteří se integrací zabývali. Za klíčové osobnosti byli považováni Angličan W. Penn, katolický kněz Abbé de Saint-Pierre, německý filozof I. Kant a hrabě de Saint-Simon, který navrhoval vytvořit Spojené státy evropské vycházejících ze stavovského principu vázaných na tvorbu parlamentní demokracie. V období průmyslové revoluce, tedy během 19. století se začaly objevovat první sektorově cílené internacionální organizace, jednalo se např. o Poštovní unii z roku 1874 a Telegrafní unii z roku 1875. Po první světové válce, která představovala katastrofu dosud nepoznaného rozměru, vize sjednocené Evropy byla stále aktuální. Jako nejvýznamnější moderní předchůdce současného integračního procesu je uváděno Panevropské hnutí, které se později transformovalo na organizaci usilující o sjednocení Evropy a stanovení Spojených států evropských. Model Panevropské unie představoval první skutečně politický projekt tvorby sjednocené Evropy, kdy na jeho základě byla vytvořena Panevropské unie, což bylo politické hnutí, které mělo koordinovat velké množství profederálních aktivit. Plán Pan-Evropy přijat nebyl a po hospodářské krizi v 30. letech a dalších nastalých událostech došlo k vypuknutí druhé světové války, kdy v začátku této války, vlivem neschopnosti jednotlivých zemí čelit nacistickému nebezpečí a vlivem postupného vytváření protihitlerovské koalice, přijímalo myšlenku sjednocené Evropy stále více zemí, na což musely ovšem vyčkat až do jejího skončení.[9, s. 33 - 39]

3.1.2 Evropská integrace po druhé světové válce

Druhá světová válka byla pro federálně orientované evropské hnutí klíčový impuls, kdy tento výlečný konflikt opakovaně upozornil na potřebu nalezení mechanismů, které by zmírnily rivalitu zemí, které pro federalisty představovaly potencionální zdroje agrese.

Druhá světová válka představovala zásadní zlom, kdy Evropa přišla o svou klíčovou roli ve světě a byla nutná její integrace, nejen z hlediska obnovení tohoto postavení, ale i zamezení válečným konfliktům. Součástí této vize o integraci bylo i realizovat integraci evropského zemědělství, což bylo zahájeno po ekonomických a politických integračních procesech mezi evropskými státy. Na počátku této integrace byla šestice západoevropských států. Jednalo se o Německo, Francii, Itálii, Belgii, Nizozemsko a Lucembursko. Hlavním zastáncem zemědělské integrace byla Francie.

Ambicí zemědělské integrace mělo být především zabezpečení potravinové soběstačnosti zúčastněných zemí.[13, s. 11]

Následně dne 6. května roku 1949 došlo k podepsání Rady Evropy. Jednalo se o první poválečnou organizaci, která byla orientována na evropskou politiku. Cílem bylo zajistit ochranu demokracie a lidských práv a svobod, efektivní legislativa, parlamentní demokracie, harmonii sociálních a právních norem a podpora jednoty. Založení této Rady se zúčastnily následující země: Belgie, Dánsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, Norsko, Švédsko a Velká Británie. Dne 9. května roku 1950 přeložil francouzský ministr zahraničí R. Schuman tzv. Schumanův plán, který měl dva cíle - politický a ekonomický. Politický cíl tkvěl v zajištění míru a rovnosti všech evropských zemí. Ekonomickým cílem bylo vytvoření základů pásma volného obchodu a vybudování společného trhu. Návrh byl akceptován Belgií, Francií, Itálií, Německem, Nizozemskem a Lucemburskem. Dle uvedeného Plánu došlo dne 18. dubna roku 1951 v Paříži k podepsání Smlouvy o Evropském společenství uhlí a oceli (ESUO), kdy se členské státy dobrovolně vzdaly části své národní nezávislosti a oblast uhelného a ocelářského průmyslu svěřily společným orgánům, tj. Vysokému úřadu, Radě ministrů, Soudnímu dvoru a Společnému shromáždění.

Smlouvou o ESUO bylo dosaženo integrace těžkého průmyslu šesti uvedených zakladatelských zemí. Francie chtěla implementovat toto pojetí integrace průmyslového sektoru obdobně na sektor zemědělství. Ovšem tento záměr byl oslovenými zeměmi zamítnut. [13, s. 11]

Nutné také zmínit, že ESOU mělo platnou smlouvu do 24. 7. 2002 a tímto datem zaniklo. V roce 1957 země ESUO podepsaly v Římě dvě nové smlouvy, tzv. Římské smlouvy, které vstoupily v platnost dne 1. ledna 1958. První z těchto smluv zakládala Evropské hospodářské společenství (EHS), druhá pak Evropské společenství pro atomovou energii (Euratom). Cílem EHS bylo do patnácti let vytvořit jednotný trh založený na volném pohybu osob, zboží, služeb a kapitálu, což bylo podmíněno tvorbou celní unie. Euratom měl za cíl zabezpečit mírové využití jaderné energie a unifikovat trh s nukleárními materiály a jaderným výzkumem.[9, s. 39 – 57] Římské smlouvy ovšem nezahrnovaly žádnou samostatnou kapitolu, která by se zaměřovala na koncepci společné měnové politiky. Představovala v podstatě obecná prohlášení o udržování měnové stability a vyrovnanosti platební bilance.

Nic jiného ani v tehdejším období nebylo zapotřebí řešit, protože členové EHS byli i členy brettonwoodského měnového systému, který v té době fungoval zcela bez problémů. Dále také vlivem faktu, že evropská integrace v tomto období nedosahovala takové úrovně, aby byla nutná společná měnová politika. [4, s. 46 – 47].

Významným datem z hlediska historie EU byl rok 1967, kdy dne 1. července vstoupila v platnost tzv. Slučovací smlouva, která sjednocovala výkonné orgány ESUO, EHS a Euratomu do jednoho centra. Dále došlo ke zrušení cel mezi členskými zeměmi a byla ustanovena jednotná obchodní politika vůči nečlenským státům. ESUO, EHS a Euratom od roku 1967 následně využívaly jednotný název Evropská společenství (ES). ES následně vybudovalo jednotnou celní unii, což bylo i jejím hlavním záměrem.

Jeden ze základních cílů ES, tedy vybudování celní unie, se podařilo uskutečnit. Celní unie byla dokončena 1. srpna 1968. Po vstupech dalších zemí a vzniku tzv. Jednotného evropského paktu z roku 1986, který upravoval původní Římské smlouvy, a ve svém důsledku to představovalo reorganizovat ES. Klíčovým cílem bylo do roku 1995 dokončit jednotná vnitřní trh, což je v podstatě oblast bez vnitřních hranic, kde je povolen volný pohyb kapitálu, lidí, služeb, produktů a zdrojů. Jednotný akt cíl rozšířil o vybudování jednotné měnové a hospodářské unie a dále se zaměřoval na politické spolupráci, zahraniční a obrannou politiku a implementoval nová pravidla pro rozhodování

Dne 9. a 10. prosince roku 1991 v holandském Maastrichtu byla přijatá tzv. Smlouva o Evropské unii (Maastrichtská smlouva). „*Maastrichtská dohoda byla uzavřena v roce 1992 a jejím cílem byl přechod jednotného trhu k hospodářské a politické unii.*“ [3. s. 45] Oficiální podepsání této Smlouvy provedli ministři zahraničních věcí zemí ES dne 7. února 1992 s platností od 1. listopadu 1993. Smlouva novelizovala smlouvy o ESUO, EHS a Euratomu. Současně dala základ pro fungování nové organizace, tedy EU. Smlouva se zaměřovala následně na pět primárních cílů. První cíl se zaměřoval na položení základů hospodářské a měnové unie a zavedení jednotné měny ve třech fázích. První fáze byla liberalizace pohybu kapitálu a byla zahájena v roce 1990. Druhá fáze započala v roce 1994, kdy došlo ke sblížení hospodářské politiky zainteresovaných států sblíženy. Třetí fáze nastala v roce 1999, kdy byla vytvořena oblast jednotné měny. Zbýlé cíle představovaly

implementaci jednotné zahraniční a bezpečnostní politiky, upevnění demokratické legitimacy orgánů, zajištění účinnějšího fungování institucí a celkový rozvoj EU.

3.1.3 Vznik EU

„Pojem, termín či kategorie Evropská unie přinesla Smlouva o EU z února 1992, která nabyla účinnosti 1. listopadu 1993. Tato smlouva paradoxně neobsahuje žádnou konkrétní definici daného pojmu. Stanoví pouze, že tato Smlouva je novou etapou utváření stále užšího svazku mezi národy Evropy, v němž jsou rozhodnutí přijímána co nejotevřeněji a co nejbližší občanovi,...jejím úkolem je utvářet mezi členskými státy a mezi jejich národy vztahy způsobem, ve kterém se projevuje soudržnost a solidarita.“ [6, s. 37] Lze tedy shrnout, že členské země mají snahu prohlubovat integrační proces, kdy jeho finální podoba není ještě dotvořena. EU je založena na Evropských společenstvích, které jsou doplněné politikami a různými formami kooperace implementovaných touto smlouvou.

EU vychází ze 3. pilířů, které jsou následující:[6, s. 37 - 38]

a) 1. pilíř: Evropská společenství:

- Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO), založené v roce 1951,
- Evropské společenství pro atomovou energii (EURATOM), založené v roce 1957,
- Evropské hospodářské společenství (EHS), založení v roce 1957.

b) 2. pilíř: Společná zahraniční a bezpečnostní politika.

c) 3. pilíř: Spolupráce v oblasti justice a vnitřních věcí.

Dle Smlouvy o EU došlo i ke změně orgánů Unie, kdy největší změna byla provedena u Parlamentu, který dostal relativně vysoké pravomoci. Nově se účastnil spolurozhodování, spolupráce, souhlasu a právní odpovědnosti.

I nadále došlo k dílčím aspektům, které ovšem již významně postatu EU neovlivnily, pouze dotvářely její dnešní podobu, např. se jednalo o proces z roku 2004, kdy došlo k zahájení ratifikačního procesu, protože mohla vstoupit v platnost Evropská ústava, musela být ratifikována členskými zeměmi. K jejímu vstupu v platnost ovšem nedošlo, protože v referendech ve Francii a v Nizozemí byla zamítnuta.[16, s. 24]

3.2 Důvody rozšiřování EU

Rozšiřování EU je proces, který je složitý, komplikovaný, dlouhodobý a vyžaduje nejen značnou pozornost, ale i úsilí obou aktérů. Je patrné, že s konkrétním úmyslem a profitem by tento proces nepodstupovala ani jeden aktér tohoto transformačního procesu. Níže budou uvedeny hlavní ekonomické a politické důvody z hlediska integrace EU, ale i zemí se zájmem o členství.

3.2.1 Ekonomické hledisko důvodů

Níže budou uvedeny základní ekonomické důvody, proč je rozšiřování požadováno, jak z pohledu EU tak především z pohledu přistupující země.[10; 12]

- Společný trh a jeho rozšiřování vede k pozitivním dopadům na makroekonomické ukazatele členských a přistupových zemí, protože umožňuje efektivnější alokaci investic, čímž komplexně podporuje ekonomický růst a zaměstnanost.[12, s. 107]
- Před vstupem jsou zpravidla vyžadovány reformy, které zpravidla vedou k ekonomické progresi a k celkovým lepším vyhlídkám v oblasti míry zaměstnanosti.
- EU podporuje své členské země z hlediska různých dotačních fondů na rozvoj např. infrastruktury, zdravotnictví, podpora v krizových situacích atd., což samozřejmě ulevuje“ státnímu rozpočtu dané země.
- Při rozšiřování dochází k odstraňování obchodních bariér a k unifikaci zahraniční politiky z hlediska třetích zemí, což samozřejmě zvyšuje její význam a celkovou produktivitu, shodné podmínky a zvyšuje to také konkurenceschopnost EU.
- Některé země jsou pro EU určitým ekonomickým potenciálem, z hlediska jejich stability, přizpůsobivosti a možného růstu, což podpoří ekonomiku v EU (např. Turecko, ale z členských zemí Německo, ČR atd.)
- Nová členská země může znamenat i přitažlivější oblast pro dovoz produktů/služeb z jiných členských i nečlenských zemí, čímž se podporuje zahraniční obchod.

- Důvodem rozšiřování je také podpora ze strany EU, která urychluje ekonomický růst a umožňuje modernizaci ekonomiky.
- Nelze nezdůraznit, že rozšíření se dále podporuje z hlediska otevření nových trhů jak pro EU, tak i pro novou členskou zemi.
- U členských zemí dochází dále k většímu přílivu zahraničních investic než u samostatných státních celků.
- EU dále poskytuje výhodnější úvěru pro bankovní instituce dané země, čímž více stabilizuje bankovní systém země.
- Komplexně dochází k prohlubování spolupráce z hlediska mnoha oblastí, ale zejména v oblasti daňové. Rozšiřování také zajišťuje vyšší ekonomické aktivity, které jsou propojené, integrované a koordinované.[12, s. 109]

3.2.2 Politická a ostatní hlediska důvodů

Členství s sebou přináší jak uvedené ekonomické profity a důvody tak také bezpečnostní, dotační, politické, stabilizační, rozvojové atd. Níže budou uvedeny aspekty z politických a jiných důvodů zájmu o rozšiřování EU.[10]

- Rozšiřování poměrně mírového, stabilního a prosperujícího teritoria s podporou posílení bezpečnosti veškerých národů.
- Rozšiřování prostoru EU se zvyšuje kvalita života občanů v celé EU, neboť nové členské země přijímají evropské politiky a strategie pro ochranu životního prostředí, boje proti korupci, ilegální imigraci, boje proti drogám a obchodu s bílým masem a organizovanému zločinu a v neposlední řadě více prosazují lidská práva.
- Nové členské země dále obohacují EU o širší kulturní diverzitu a dochází k vyšší toleranci a jednotě mezi rozdílnými národy.
- Rozšíření EU posiluje její roli z hlediska celosvětových otázek týkající se zahraniční a bezpečnostní politice, v obchodní politice a v dalších oblastech celosvětového postavení.
- Rozšířením dále dochází ke stabilnější demokracii s demokratickými orgány a ke zvýšenému respektu z hlediska přijímání a tolerování menšin.

- EU je spojeno s jednotným evropským kulturním dědictvím, které ochraňuje a pomáhá chránit i v členských zemích.
- Řada kandidátských zemí se zaměřuje na vzdělanost a odbornost obyvatelstva, čímž může rozšířit EU o kvalitní a kvalifikovanou pracovní sílu oky volnému pohybu lidí.
- Členství v EU dává členské zemi prostor pro rozvoj národní identity, kdy členství dochází k rozšiřování práv daných občanů, čehož si je samozřejmě žádoucí země vědoma.
- Rozšiřování se realizuje i z důvodu, že EU podporuje posílení demokratického politického systému a upevnění principů právní země.
- Rozšířená EU dále vytváří optimálnější podmínky pro řešení možných problémů nové členské země, kdy s ohledem na její omezené zdroje řeší problémy v oblastech životního prostředí, zapojení do celoevropských telekomunikačních a jiných sítí, dále vyrovnává rozlišné úrovně regionů dané země atd.
- Rozšiřování je dále realizováno z hlediska posílení politického systému v dané zemi.
- Dále má rozšiřování i geopolitický podtext, kdy se může odstranit sjednocením např. „problematictější“ poloha dané země, což má ovšem vliv na celou Evropu, např. již uvedené Turecko, Balkán, ale i ČR.

3.3 Procedura rozšiřování EU a její základní aspekty

Rozšiřování EU má své základy a aspekty, které se striktně dodržují a jsou substancí přijetí žádosti o členství a následným získáním statusu kandidátské země.

3.3.1 Přístupový proces zemí do EU

Země, která se chce stát řádným členem EU, musí primárně předložit oficiální žádost Radě EU, která následně danou zemi informuje dle stanovení v Lisabonské smlouvě o každém požadavku na členství v EU. Rada EU dále předává žádost o přijetí Evropské komisi, která zhodnotí politické, hospodářské a sociální skutečnosti daného uchazeče a vypracuje předběžná stanoviska ve formě zprávy. Dle této zprávy pak Evropské komise a Rada EU rozhoduje o zahájení přístupového vyjednávání. Primárně ovšem musí získat pozitivní stanovisko od Evropského parlamentu, a dále i souhlas všech jejích členů. Následné jednání s kandidátskými zeměmi se klasifikuje na jednotlivé kapitoly, které zahrnují předpisy a požadavky, kterým se musí uchazeč přizpůsobit. Může se jednat o 15 kapitol, ale např. i o 35 kapitol, záleží na aktuální situaci dané země, tedy na její stabilizaci, ekonomice, politickém systému, bezpečnosti atd. V kapitole jsou stanoveny výstupy, které musí země dosáhnout, aby byla kapitola uzavřena. Zda země kapitolu splnila, stanovují i členské země, které hodnotí daný pokrok. Po konečném uzavření dochází k podpisu přístupové smlouvy, která se uzavírá mezi členy EU a žadatelskou zemí, která konkrétně identifikuje podmínky členství i případné změny Smluv. Po úspěšné ratifikaci všemi účastníky procesu, včetně nutného nabytí platnosti přístupové smlouvy se uchazeč stává řádným členem EU.[4;16]

3.3.2 Konvergenční kritéria

Jakákoli žádající země o vstup do EU ve třetí fázi musí splňovat těchto pět konvergenčních kritérií:[2, s. 397 - 400]

- **Cenová stabilita** = Míra inflace nesmí překročit průměrnou míru inflace tří členských zemí s nejnižší inflací o více než 1,5 %.
- **Úrokové sazby** = Dlouhodobé úrokové sazby se nesmí lišit v komparaci průměrných úrokových sazeb tří členských zemí s nejnižší inflací o více než 2 %.
- **Deficity** = Národní rozpočtové deficity musí být nižší než 3 % HDP.
- **Veřejný dluh** = Zadluženost země nesmí překročit 60 % HDP.
- **Stabilita směnného kurzu** = Směnné kurzy se musí po dobu předchozích dvou let pohybovat ve schváleném rozmezí.

4 Současný stav rozšiřování EU

Jak již bylo uvedeno, EU aktuálně zahrnuje 28 členských zemí, kdy proces rozšiřování proběhl již sedmkrát. V příloze 5 této práce jsou zobrazeny členské země EU v roce 2016 v geografické podobě. Hranice EU vedou od severozápadu Irsko k severovýchodu Finska, jihovýchodní hranice je dána Kypru a jihozápadní pak Portugalskem. Tento vytýčený jednotný prostor není samozřejmě finální podoba EU, vlivem jejího rozšiřování. Rozšiřování představuje proces podmíněný mnoha aspekty, které byly výše uvedeny. Nutno poznamenat, že podat žádost o vstup do EU může kterákoli země, která splňuje podmínky členství, která již byla také představena a jedná se o „kodaňská kritéria“ a pro připomenutí zahrnují tržní ekonomiku, stabilní demokratický systém, právní stát, dodržování lidských práv, respekt a ochranu menšin a přijetí veškerých legislativních norem EU, včetně výhledového přijetí jednotné měny eura.

V případě, že země podá přihlášku ke členství, která byla oficiálně přijata, získá tato žádající země status kandidátská. U kandidátské země jsou následně zahájena přístupová jednání o konkrétních podmínkách vstupu, což ovšem může trvat i řadu let. Potenciální kandidátská země představuje země, která plánuje či přislíbila vstup do EU, ale zatím není na vstup připravena. Zmrazené kandidátské země představují země, které o členství zažádaly v minulosti, ale své přihlášky následně stáhly či zamrazily. V níže uvedené kapitole budou představeny první dva základní statusy potenciálně členských zemí EU z hlediska vývoje přístupu k EU, dále i z hlediska ekonomické produktivity a prospěchu či neprospěchu pro EU.

4.1 Kandidátské země pro vstup do EU

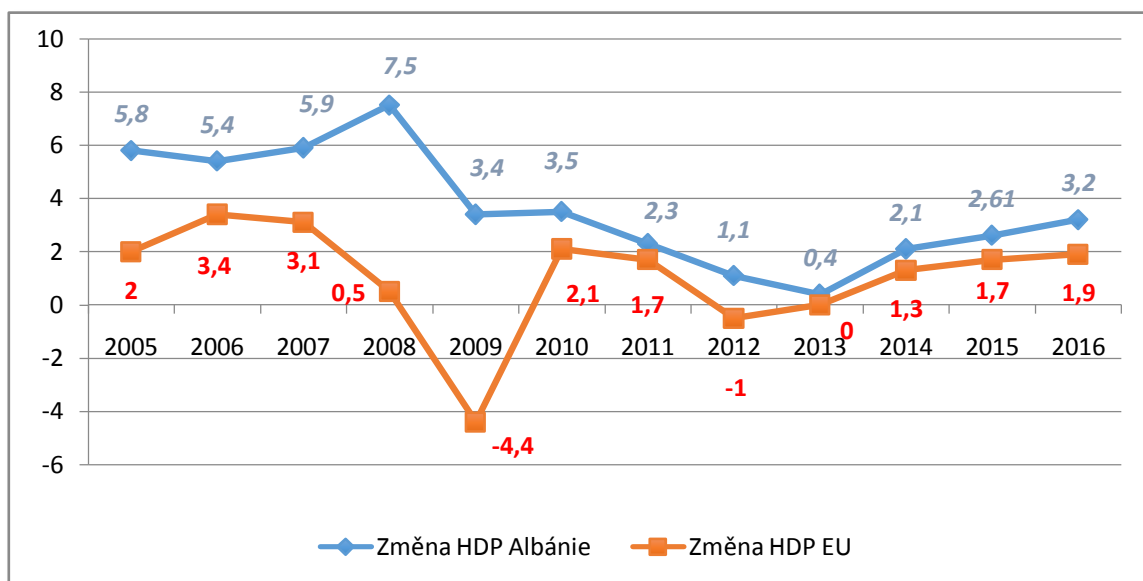
Aktuálně mají statusy kandidátských zemí pět států, které ještě čeká mnohdy dlouhá cesta ke členství. V níže uvedených kapitolách budou představeny historické skutečnosti, aktuální dění v daných zemích z hlediska členství v EU, ale také jejich ekonomická produktivita a přínos členství pro oba aktéry.

4.1.1 ALBÁNIE

Albánie je součástí Balkánských zemí, které se rozkládají na jihovýchodu Evropy. Albánie je menší přímořský stát o rozloze 30 000 km², i přesto je EU vnímána jako výhodný obchodní partner. Albánie je součástí Organizace spojených národů, Rady Evropy, Severoatlantické aliance, Světové obchodní organizace a Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě. V roce 2007 se stala členem Středoevropské zóny volného obchodu a v následujícím roce stála u zrodu Unie pro středomořskou oblast. Status potenciální kandidátské zemi pro vstup do EU získala po shromáždění Evropské rady na summitu ve Feiře v roce 2000. [9, s. 189] „V roce 2009 Albánii předložila oficiální žádosti o členství v EU.“ [11, s. 140]

Evropská komise pro Radu následně k žádosti uvedla, že přístupová jednání nelze aktuálně zahájit, dokud Albánie nedosáhne potřebné míry souladu se stanovenými podmínkami ke členství a dále stanovila dvanáct zásadních priorit k řešení. V říjnu 2012 Komise doporučila, aby byl Albánii být udělen status kandidátské země s výhradou dokončení klíčových opatření v oblasti reformy soudnictví a veřejné správy a revize parlamentního řádu. V červnu 2014 byl Albánie udělen status kandidátské země EU. Albánie se ovšem potýká s vysokou mírou nezaměstnanosti, zanedbatelného objemu exportu, rozsáhlou korupcí a organizovanou zločinem, což brzdí její ekonomiku a znesnadňuje plnění kritérií pro vstup.[22]Členství Albánie v EU je výhodné pro obě strany. Albánie bude i nadále čerpat finanční pomoc od EU, z hlediska různých programů, ale dále i v aspektu otevření nových trhů a nových pracovních míst. Pro EU představuje Albánie možnou cestu k rozšíření jednotné Evropy a dále také intenzivnější zajišťování požadované stability na balkánském regionu, čímž se zvýší bezpečnost v EU. Ohledně produktivity není Albánie výrazným obchodním partnerem či se nestane hnacím motorem, jak ukazuje následný graf produktivity v HDP v komparaci s EU, kdy je produktivita lehce nad průměrem EU, ale bude spadat do méně produktivních zemí, která bude primárně potřebovat pomoc (humanitární, finanční atd.) od EU.

Graf1: Vývoj tempa růstu HDP Albánie a EU (v %)

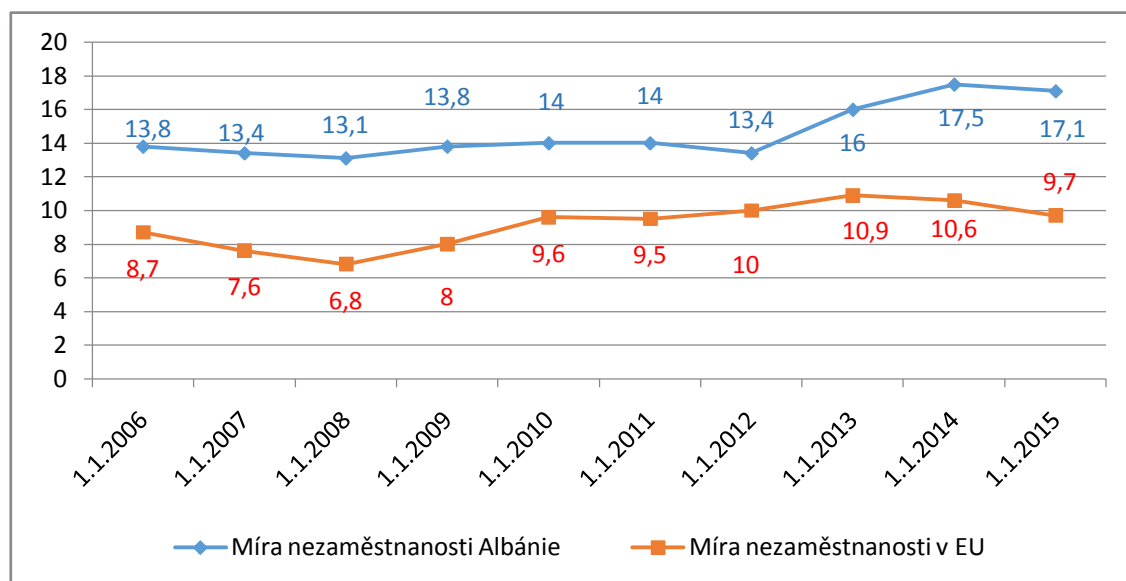

Zdroj: [29]

Následující graf zobrazuje vývoj míry nezaměstnanosti v Albánii opět v komparaci s EU, což bude uvedeno u veškerých níže uvedených grafů. Z grafu je patrný nárůst až na její maximum 7,5%, poté pokles, až do roku 2013, kde Albánie měla opět lehký nárůst, což lze přisoudit i destabilizaci bezpečnostního stavu země. Z grafu lze vyčíst, že HDP Albánie má vyšší hodnotu oproti HDP EU. Můžeme si všimnout, že mezi lety 2008-2013 má HDP Albánie klesající hodnoty.

Míra závislosti vývoje tempa růstu HDP Albánie a EU: 0,362
(Pokud je korelační koeficient kolem 0, znamená to, že závislost není skoro žádná) a podle korelačního koeficientu lze usoudit, že míra závislosti je nízká. Ekonomika Albánie není příliš závislá na EU, lze usuzovat nízkou míru propojení ekonomik Albánie a EU.

Graf2: Vývoj míry nezaměstnanosti v Albánii a v EU (v %)

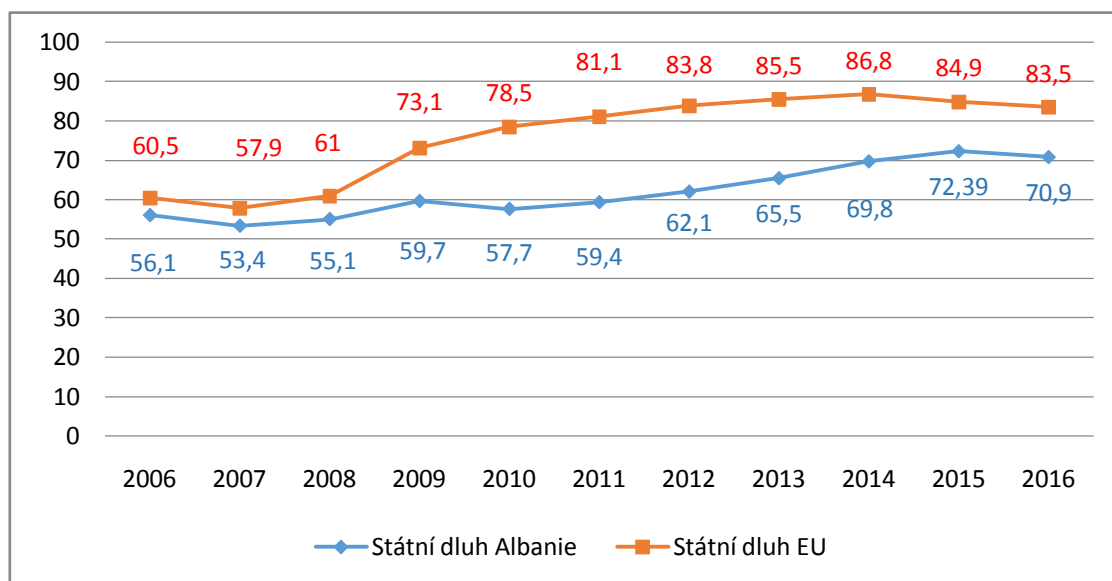

Zdroj: [29]

Nezaměstnanost je problémem v Albánii a EU může umožnit členstvím vytvořit nová místa. Z grafu lze vyčíst, že míra nezaměstnanosti Albánie je poměrně vyšší, než u EU a během let se postupně klesala až do roku 2012, kdy mírně vstoupila na její maximum 17,5%. V Roce 2015 se míra nezaměstnanosti ustálila na 17,1%.

Míra závislosti vývoje nezaměstnanosti v Albánii a v EU: 0,677
(Pokud je korelační koeficient kolem 1, znamená to, že závislost je silná a přímá). Podle korelačního koeficientu lze usoudit, že míra závislosti vývoje nezaměstnanosti je silná. Můžeme usoudit, že do EU se přesouvají imigranti, kteří využívají možnosti nelegálně pracovat.

Graf 3: Vývoj státního dluhu vyjádřený v HDP Albánie a EU (v %)

Zdroj: [29]

Poslední ekonomický ukazatel v následujícím grafu zobrazuje vývoj zadluženosti v Albánii, která je obdobně jako v EU narůstající, ovšem nejedná se o výrazný nárůst či výrazné hodnoty. Státní dluh Albánie dosáhl svého maxima v roce 2014 s 86,8%, zato svého minima v roce 2007 s 57,9%.

Míra závislosti vývoje státního dluhu vyjádřený v HDP Albánie a EU: 0,861
(Pokud je korelační koeficient kolem 1, znamená to, že závislost je silná a přímá). Podle korelačního koeficientu lze usoudit, že míra závislosti dluhu HDP Albánie a EU je velice silná a že zadluženost EU je s rostoucí tendencí přímo závislá na EU. Můžeme usoudit, že jak politické a ekonomické nástroje Albánie, nejsou efektivně využity.

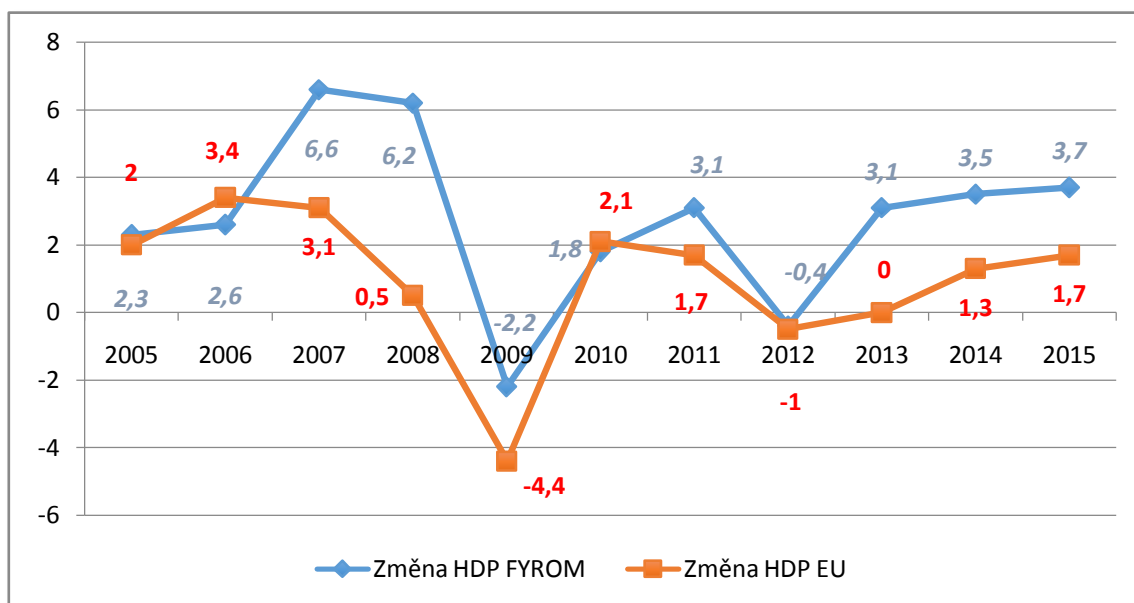
4.1.2 BÝVALÁ JUGOSLÁVSKÁ REPUBLIKA MAKEDONIE

Bývalá Jugoslávská republika Makedonie neboli také FYROM se nachází v jihovýchodní Evropě, konkrétně v ústřední části Balkánu. FYROM je součástí Organizace spojených národů a Rady Evropy.

V 2001 podepsala s EU Dohodu o stabilizaci a přidružení a dále Smlouvu o obchodu a obchodních záležitostech. Statut potenciálního kandidáta na členství v EU byl zemi udělen po summitu Evropské rady v Soluni v roce 2003. Následně v roce 2004 podala oficiální žádost o členství. V listopadu 2005 Evropská komise kladně zhodnotila její vývoj a udělila jí status oficiální kandidátské země. V roce 2009 byla Komisí navržena přístupová jednání. Země dosahuje vývoj především v politické a hospodářské oblasti, ovšem byla výrazně zasažena krizemi a vlivem vysoké míry nezaměstnanosti, kterou se jí nedaří snížit na „únosnou“ hranici dochází k narůstajícímu zadlužování. Což potvrzují i níže uvedené grafy základních ukazatelů. Fyrom zavedla bezvízový režim pro země do schengenského prostoru.

Přístupová jednání z hlediska samotného vstupu byla zpomalena nejen vlivem neplnění daných kritérií pro vstup, ale i vnitřními konflikty mezi Makedonci menšinovými Albánci. Dále byla přístupová jednání zamezena dlouhotrvajícími bilaterálními neshodami s Řeckem týkajícími se názvu, což ovšem již bylo přijato. Problémem v zemi je i značná stínová ekonomika a vysoká míra korupce.[22]

Graf 4: Vývoj tempa růstu HDP FYROM a EU (v %)

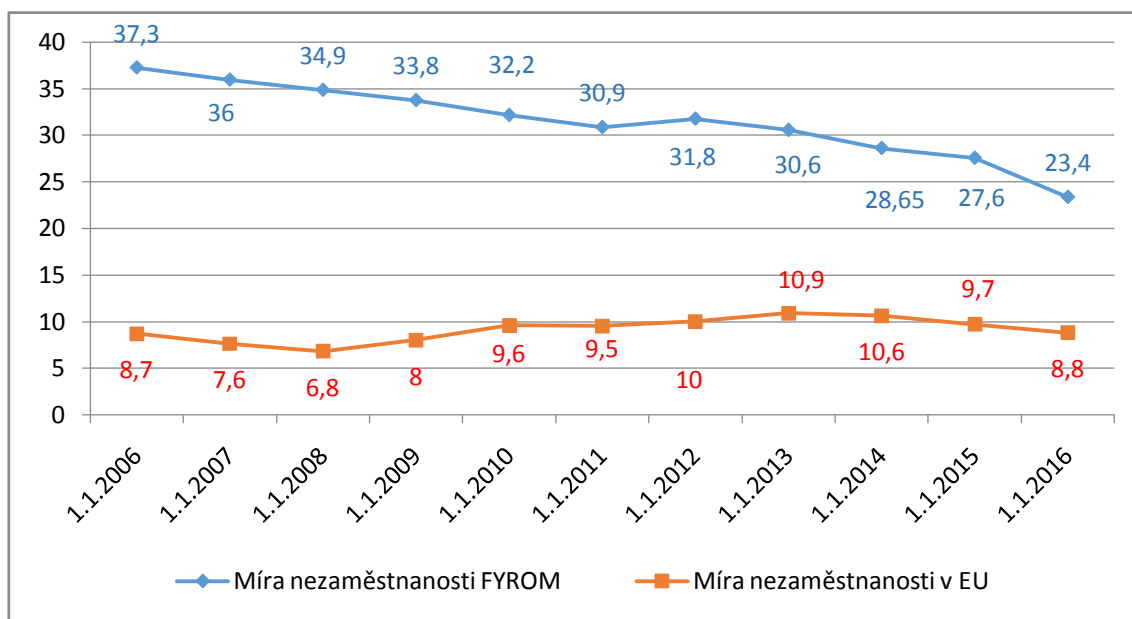
Zdroj: [29]

Následující graf zobrazuje vývoj změn tempa růstu HDP Makedonie v komparaci s vývojem celé EU. V grafu jsou patrné dopady krizí, a to jak finanční a ekonomické tak i dluhové. Sice dopad krizí z let 2007 – 2008 nebyl dlouhodobý, ale z hlediska dluhové krize z roku 2012 se nyní již nárůst dluhu nedaří snížit pod požadovanou hranici 60%. HDP Makedonie dosáhlo svého maxima v roce 2007 a to hodnotou 6,6%, svého minima naopak v roce 2009 s hodnotou -2,2.

Míra závislosti vývoje růstu HDP FYROM a EU: 0,686 (Pokud je korelační koeficient kolem 1, znamená to, že závislost je silná a přímá). Podle korelačního koeficientu lze usoudit, že míra závislosti vývoje tempa růstu HDP FYROM a EU je silná.

Vývoj tempa růstu HDP se v posledních letech měnil celkem výrazně, když srovnáme rok 2011 a 2012 kde rozdíl byl 3,5%. Lze usoudit, že HDP FYROM je závislé na HDP EU.

Graf 5: Vývoj míry nezaměstnanosti FYROM a EU (v %)

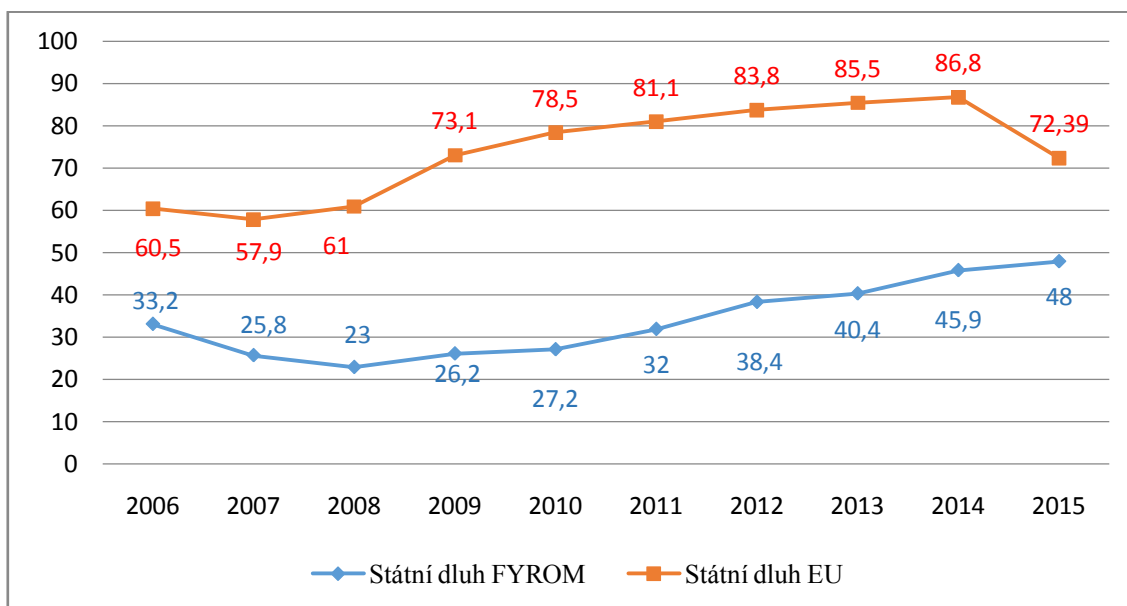
Zdroj: [29]

Následující graf poukazuje na alarmující hodnoty míry nezaměstnanosti, kdy se sice hodnoty FYROM daří snižovat, ovšem tempo je poměrně nízké a z hlediska kandidatury nedostatečné. Z grafu lze vysledovat, že maximální hodnotu měla FYROM v roce 37,3% a nejnižší v roce 2015, kdy se ocitla na 27,6%.

Míra závislosti vývoje nezaměstnanosti ve FYROM a EU: -0,787

(Pokud je korelační koeficient kolem -1, znamená to, že závislost je silná, ale nepřímá). Míra závislosti vývoje nezaměstnanosti ve FYROM a EU je silná. Míra nezaměstnanosti sice u FYROM klesá, ale lze uvažovat o tom, že velký vliv mají ministerstvo a tamní vláda, která sice snižuje míru nezaměstnanosti, ale ne dostatečně na to, aby splnila kritéria do EU.

Graf 6: Vývoj státního dluhu vyjádřený v HDP FYROM a EU (v %)

Zdroj: [29]

Poslední grafické hodnoty z hlediska analyzované oblasti se zaměřují na zobrazení narůstající tendence zadluženosti, která již přesahuje průměr EU, který je kritizován jako vysoký, tudíž i FYROMU lze označit hodnoty jako vysoké a budou muset nastat zásahy tak, aby se snížily na hladinu 60 %. Výrazný nárůst je patrný zejména v roce 2009, kdy vyústily dopady finanční a následné ekonomické krize. Je zde tedy patrný výrazně negativní vliv na plnění kritérií požadovaných EU ve všech sledovaných oblastech. Vývoj státního dluhu postupně rostl a jeho nejvyšší hodnota byla v roce 2015 (86,8%)

Míra závislosti státního dluhu v HDP FYROM a EU: 0,724

(Pokud je korelační koeficient kolem 1, znamená to, že závislost je silná a přímá.)

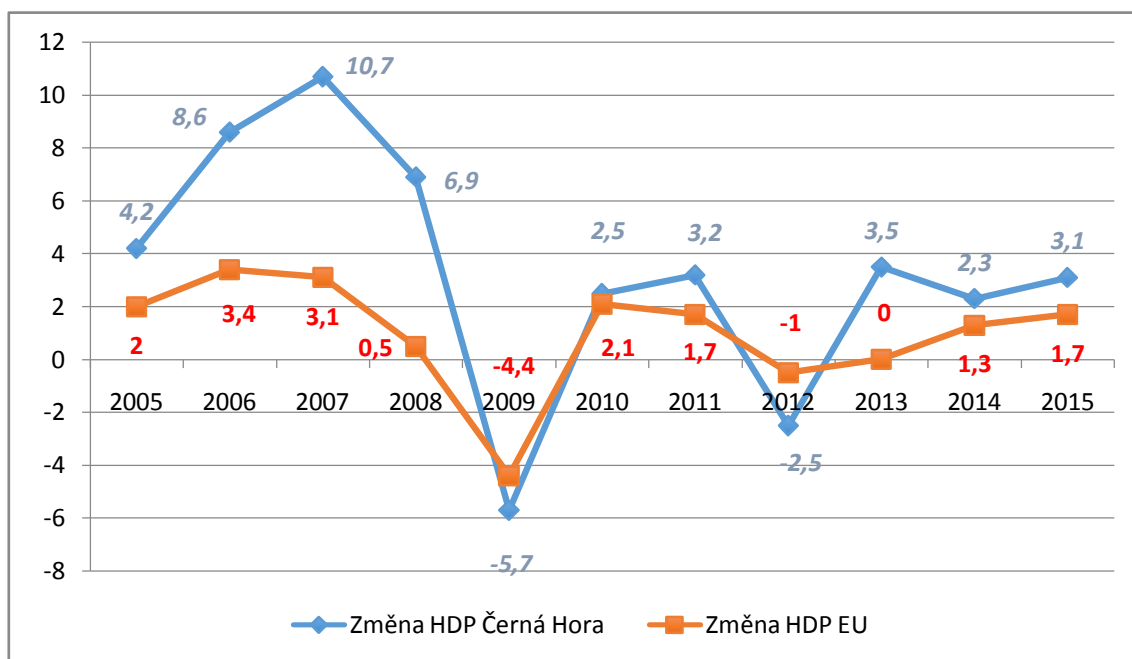
Míra závislosti vývoje státního dluhu ukazuje silnou závislost mezi HDP FYROM a EU. Můžeme vyvodit, že Vývoj státního dluhu HDP FYROM a EU mají velice podobný vývoj a lze usoudit, že existují faktory, které působí plošně na ekonomiku FYROMU.

4.1.3 ČERNÁ HORA

Černá Hora je parlamentní republikou, která se nachází v jihovýchodní Evropě. Je členem Evropské banky pro obnovu a rozvoj, Organizace spojených národů a od roku 2007 je dále členem Světové banky, Mezinárodního měnového fondu a Středoevropské zóny volného obchodu. Černá Hora se osamostatnila v roce 2006 prostřednictvím realizovaného národního referenda, kdy došlo k vytýčení země ze Státního společenství Srbska a Černé Hory. V roce 2007 Černá Hora podepsala s EU Dohodu o stabilizaci a přidružení a dále také Dohodu o obchodu a obchodních záležitostech a Dohodu o usnadnění vízového režimu. Následný rok byl rokem podání oficiální žádosti o členství v EU. V roce 2010 pak Komise vydala zprávu, kde pozitivně zhodnotila vývoj země a doporučení přijetí žádosti. Dále Komise stanovila prioritní oblasti, které je nutné řešit a na které se musí zaměřit, především vysoká míra korupce, stínové ekonomiky a zadluženosti. Rada pak Černé Hoře přidělila status oficiální kandidátské země.

Koncem roku 2012 byla zahájena negociační jednání, od kterých Černá Hora úspěšně zaznamenala efektivní vývoj ve formování a budování efektivního tržního hospodářství. Dále byl zjištěn pokrok ve snaze a úspěšnosti zlepšovat svou schopnost přijímat závazky, které vyplývají ze členství v EU. Země začala plnit i politická kritéria, která jsou nezbytná fungování v EU. Černá Hora představuje poměrně výhodnou ekonomickou potenciální oblastí z hlediska turismu, což je samozřejmě jejím prospěchem i z hlediska případného schválení členství.

Graf 7: Vývoj tempa růstu HDP Černá Hora a EU (v %)

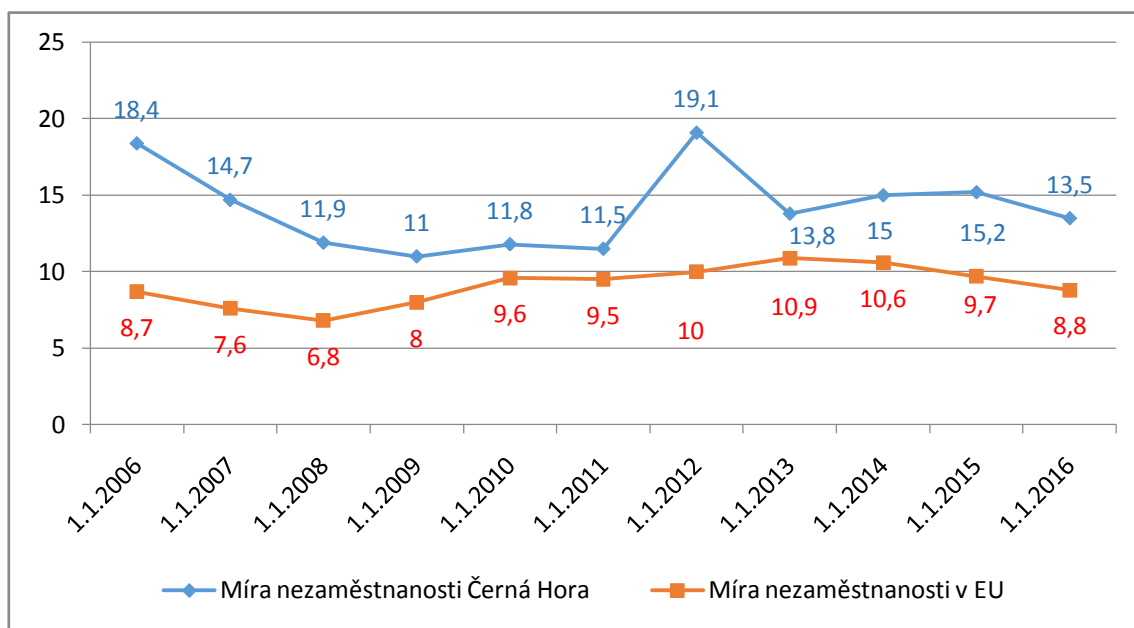

Zdroj: [29]

V letech 2012 a 2013 došlo k otevření a dočasnému uzavření vybraných vyjednávacích kapitol. I přes její vývoj není zatím vstup predikován jako reálný, kdy hlavním problémem zlatavá již zmíněná korupce, kriminalita, zadluženost a i nezaměstnanost.[22] Z níže uvedených hodnot je patrné, že vliv finanční a ekonomické krize zapříčinil především neplnění kritérií především z hlediska vysoké zadluženosti, která vzrostla vlivem dopadů krize. Jak můžeme vidět, maximálního bodu dosáhlo HDP v roce 2007 s hodnotou 10,7%, naopak v nejnižším bodě, podobně jak EU je v roce 2009, kde hodnota činila -5,7. V letech 2005-2007 došlo k výraznému růstu HDP, poté ale k výraznému poklesu, kde se tento vývoj opakoval v letech 2009-2014.

Míra závislosti vývoje tempa růstu HDP Černé hory a EU: 0,869
(Pokud je korelační koeficient kolem 1, znamená to, že závislost je silná a přímá.)
Lze vyvodit, že Vývoj tempa růstu HDP Černé hory a EU jsou silně závislé, to potvrzuje i fakt, že Černá hora využívá Euro jako svou měnu, i když není součástí eurozóny a nemá formálně dohodu s EU o využití Eura.

Graf 8: Vývoj míry nezaměstnanosti Černá Hora a EU (v %)

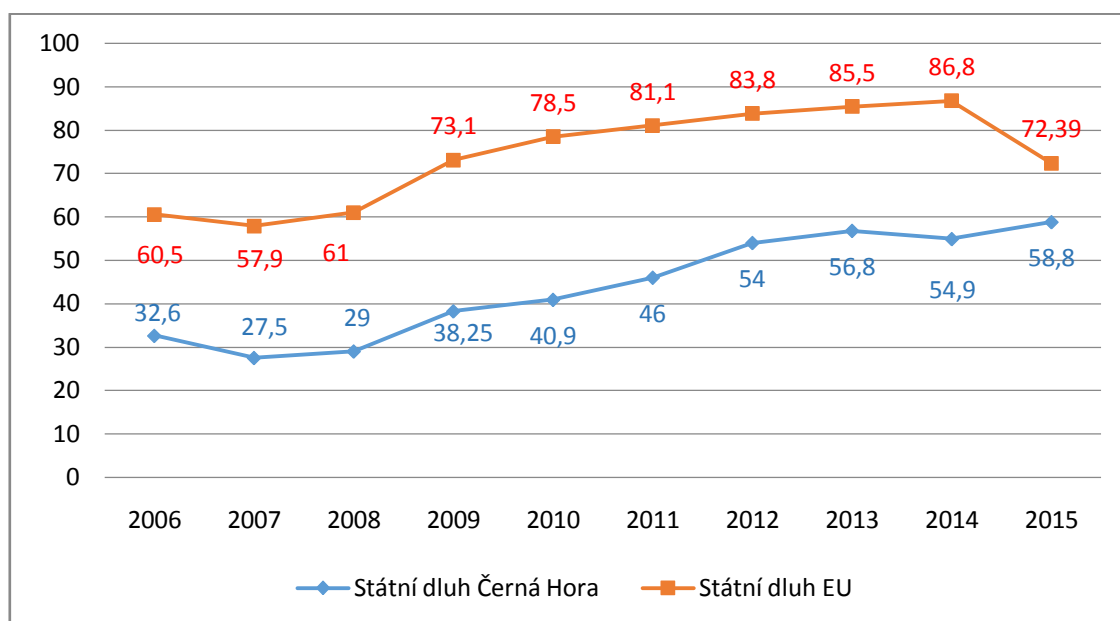

Zdroj: [29]

Míra nezaměstnanosti, která je zobrazena v následujícím grafu je poměrně vysoká a výrazně přesahuje průměr v EU. I přes jistý pokrok v roce 2012 došlo opět ke zvýšení na hodnotu 15,2 %. Byly doporučeny reformy a podpora tvorby nových míst, což zatím není nejspíše realizováno v dostatečné míře.

Míra závislosti vývoje nezaměstnanosti Černé hory a EU: 0,269
(Pokud je korelační koeficient kolem 0, znamená to, že závislost není skoro žádná.)
Vývoj míry nezaměstnanosti je podle korelačního koeficientu téměř nezávislý na vývoji míry nezaměstnanosti EU. Lze ale vidět propojenost v posledních třech letech 2013; 2014; 2015.

Graf 9: Vývoj státního dluhu vyjádřený v HDP Černá Hora a EU (v %)

Zdroj: [29]

Jak již bylo uvedeno, poměrně brzdícím aspektem u Černé Hory je nejen její vysoká kriminalita, korupce, nezaměstnanost, ale i zadluženost, která až skokově narůstá od ekonomické krize, kdy dluh vzrostl neúměrně v řádu 12 %. Tento aspekt se samozřejmě přisuzuje oslabením poptávky, ovšem je patrné že nedošlo k oživení konkurenceschopnosti a produktivity, ale také nedošlo k dostatečným reformám a opatřením snižující zadluženost této oblasti a Černá Hora se tak může dostat do dluhové pasti, kdy ve snaze snížit hodnoty dluhů bude hradit dluh novým dluhem, což může být z krátkodobého hlediska efektivní, ovšem z dlouhodobého hlediska se jedná o „smrtící“ proces.

Míra závislosti vývoje státního dluhu vyjádřený v HDP: 0,960
(Pokud je korelační koeficient kolem 1, znamená to, že závislost je silná a přímá.). Jak můžeme vidět, míra závislosti se blíží k 1, což znamená, že Vývoj státního dluhu je přímo závislý na vývoji dluhu HDP Černé hory s EU. Lze vidět propojenost mezi vývojem státního dluhu vyjádřený v HDP Černá hora a EU.

4.1.4 SRBSKO

Srbská republika leží v jihovýchodní Evropě. V roce 2006 bylo vyhlášeno jako nezávislé, kdy v roce 2007 vstoupilo do Středoevropské zóny volného obchodu. Od roku 2000 je členem Organizace spojených národů a Mezinárodního měnového fondu. O rok později se stalo členem Světové banky. Srbsko a EU začaly více spolupracovat od roku 2000, díky pádu tamního prezidenta, který byl kritizován za krvavý rozpad tehdejší Jugoslávie. Téhož roku byl na summitu EU v Záhřebu představen regionální projekt EU pod názvem Stabilizační a asociační proces (SAP), který byl zeměmi Balkánu, včetně Srbska, odsouhlasen. O dva roky později, srbská vláda ustanovila konzultační orgán tzv. Radu pro evropský integrační proces, kdy snahou bylo monitorovat, hodnotit a koordinovat integrační proces začlenění země do EU.

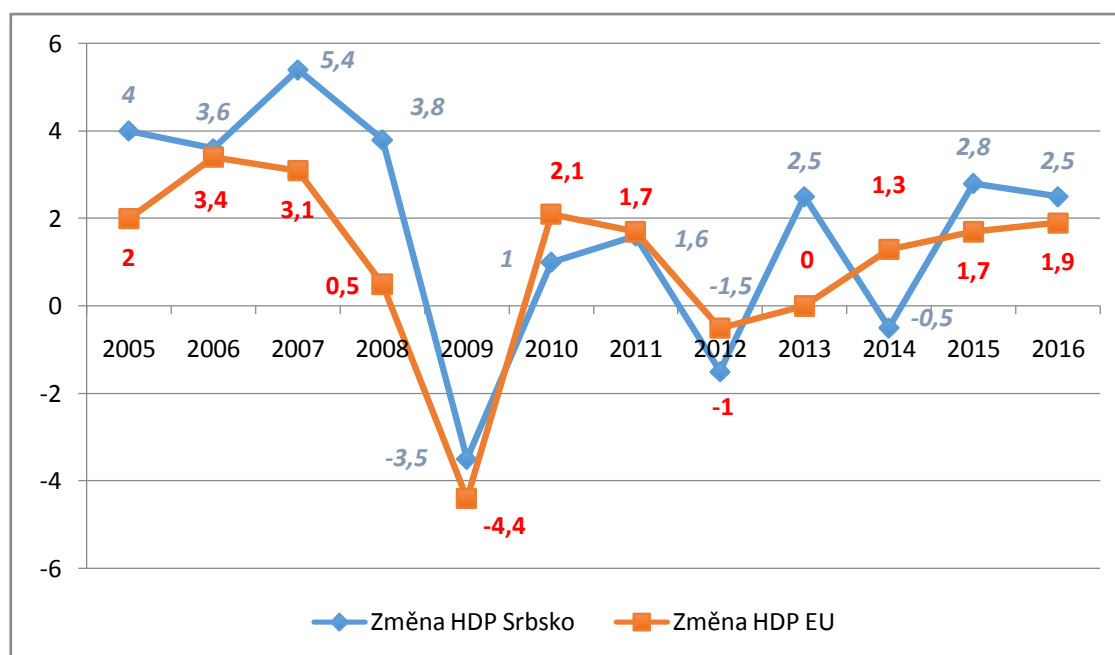
V roce 2003 se pak Srbsko připojilo k projektu SAP a nastala aktuální otázka uzavření tzv. Stabilizační a asociační smlouvy (SAS), která dala základ pro otevření jednání o členství. Přes úvodní problémy, zejména v absenci jednotného trhu a rozdílné měny v Srbsku a Černé Hoře, byla SAS v roce 2004 odsouhlasena, ovšem po jejím zahájení byla následně přerušena vlivem nedodržování závazků Srbska vůči Mezinárodnímu trestnímu tribunálu pro bývalou Jugoslávii. Opětovné zahájení SAS bylo zahájeno až v roce 2007.

Následující rok 2008 byl z hlediska budování vztahů Srbska a EU významný, protože prezident již samostatného Srbska, podepsal SAS na summitu EU v Lucemburku. V roce 2009 byla platná opatření, kdy EU zrušila vízovou povinnost pro Srbsko a Srbsko dále zažádalo o vstup do EU. V roce 2011 žádost schválena a v následujícím roce získalo Srbsko status oficiální kandidátské země. V roce 2013 vstoupila v platnost SAS v platnost a dále došlo k přijetí vyjednávacího rámce se Srbskem Radou EU. Následně lze evidovat vývoj vztahů s EU. 21. století bylo také stoletím, kdy EU hrála z hlediska srbských vztahů významnou roli díky poskytnuté finanční podpoře na rozvoj energetiky, životního prostředí atd.[22]

Členství Srbska není tak dlouhodobé jak u výše uvedených zemí a jedná se o prioritní zájem Srbska. Aktuálně je predikován vstup Srbska do roku 2020, což je z pohledu vývoje, ale i z pohledu stanovisek EU reálné, ale nyní bylo prezentováno, že tento rok nebude nejspíše rokem přijetí členství,

ale nastane posun zhruba o dva roky. Srbsko musí primárně splnit a uzavřít 35 kapitol pro vstup, což může samozřejmě odhadované datum přijetí oddálit.

Graf 10: Vývoj tempa růstu HDP Srbsko a EU (v %)

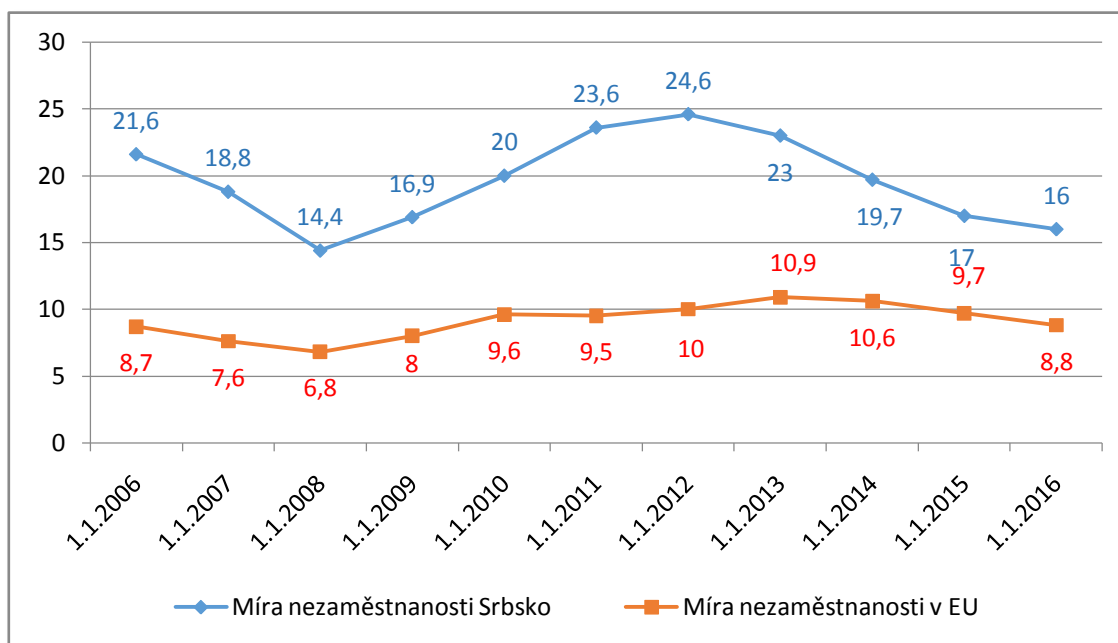

Zdroj: [29]

Vývoj tempa růstu HDP poměrně kopíruje trend v EU. Ovšem nyní se dostalo do záporných hodnot, kdy je nutné podporovat zahraniční obchod, celkovou produktivitu země, podporovat podnikání a konkurenceschopnost. Vstupem EU se nejen otevrou nové trhy, ale země bude i atraktivnější pro zahraniční investice, což bude podporovat i její produktivitu. Nejvyšší hodnotu nabývá v roce 2007, kde HDP činilo 5,4%, naopak nejnižší hodnota byla v roce 2009, kde činila -3,5%. Na křivce lze vysledovat rostoucí a klesající tendenci, z toho můžeme usoudit, že ekonomika Srbska zažívala zásadní změny, co se týká vývoje tempa růstu HDP.

Míra závislosti vývoje tempa růstu HDP Srbska a EU: 0,844
(Pokud je korelační koeficient kolem 1, znamená to, že závislost je silná a přímá.)
Dle korelačního koeficientu lze usoudit velmi silnou závislost mezi vývojem tempa růstu HDP Srbska a EU a tudíž i přímé propojení a vzájemnou spolupráci s EU.

Graf 11: : Vývoj míry nezaměstnanosti Srbsko a EU (v %)

Zdroj: [29]

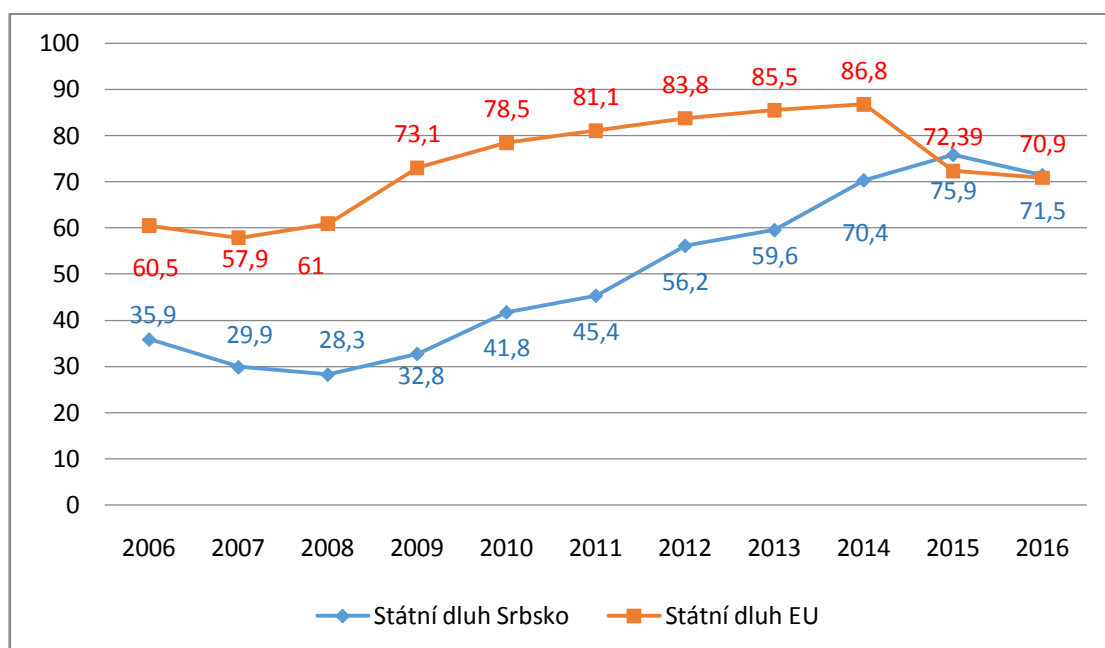
I Srbsko se potýká s vysokou nezaměstnaností, kdy vstup do EU představoval potenciální vznik nových pracovních míst. Nezaměstnanost vrostla především po finanční a ekonomické krizi, kdy celkově došlo k omezení poptávky, omezení výroby a propouštění. Dluhová krize nárůst pouze prohloubila. Nyní se tendence růstu snižuje, je nezbytné tento trend zachovat a snažit se i nadále snižovat tento ukazatel prosperity země.

Jak můžeme vysledovat, maximální hodnoty míra nezaměstnanosti v roce 2012, kdy činila 24,6%, naopak nejnižší hodnota byla v roce 2015, což je pozitivní ukazatel rozvoje.

Míra závislosti Vývoje míry nezaměstnanosti Srbska a EU: 0,758
(Pokud je korelační koeficient kolem 1, znamená to, že závislost je silná a přímá.)

Míra závislosti Vývoje nezaměstnanosti je mezi Srbskem a EU silně závislá. Jak můžeme vidět, v roce 2008 sice míra nezaměstnanosti klesla na 14,4% ale od té doby do roku 2012 měla stoupající tendenci, do roku 2012, kde díky efektivnějšímu využití ekonomických nástrojů a činitelů a vlivem EU opět klesá.

Graf 12: Vývoj státního dluhu vyjádřený v HDP Srbsko a EU (v %)

Zdroj: [29]

Poslední graf zobrazuje vývoj státního dluhu, kdy aktuálně (či v roce 2014) Srbsko nenaplněvalo požadované kritérium 60 %. Z grafu je dále patrné, že krize sice prohloubily zadluženost země, ale nešlo o výrazný propad, ovšem tento propad začal postupně narůstat, kdy Srbsko není schopné hranici snižovat, což může být značným problémem.

Maximum bylo v roce 2014, kde narostlo až do hodnoty 86,8% což je velice negativní pro ekonomiku Srbska, naopak minimum bylo v roce 2007, kde se hranice nacházela na 57,9%.

Míra závislosti vývoje státního dluhu Srbska a EU: 0,824 (pokud je korelační koeficient kolem 1, znamená to, že závislost je silná a přímá.) Podle grafu lze usoudit, že míra závislosti Srbska a EU, co se týče vývoje státního dluhu, je silný. Díky stoupající tendenci obou křivek a korelačního koeficientu lze vyvodit silnou závislost mezi HDP Srbska a EU a vliv plošných činitelů.

4.1.5 TURECKO

Z výše uvedených kandidátských zemí lze konstatovat, že Turecko představuje z hlediska přistoupení k EU nejvíce diskutovanou zemi. Tato teze je dána mnoha aspekty, ať už tím, že by se jednalo o první islámskou zemi, či tím, že přistoupení Turecka trvá v historickém kontextu nejdéle ze všech zemí, z druhé strany se jedná o dynamickou a prosperující ekonomiku, která se poměrně efektivně a rychle dokázala potýkat s krizemi v letech 2007 – 2009 a 2012 a svou produktivitou téměř přesahuje i „tahouna“ EU, který je ovšem výrazně zadlužen, Německo. Vlivem těchto skutečností bude Turecko níže představeno detailněji než zbýlé kandidátské a potenciální země.

Turecko je ale oblastí s vysokou nezaměstnaností mladých lidí, teroristických skupin atd. Zhodnotit tak prospěšnost vstupu pro EU je poměrně komplikované, kdy na konečném výstupu zhodnocení se neshodnou ani odborníci ani samotná EU. Ovšem je nutné primárně představit samotnou podstatu celé problematiky Turecko versus EU.

Republika Turecko je demokratickou zemí, která je sedmnáctou největší ekonomikou na světě. Naprostá většina jejího území se nachází v Malé Asii, ale je kandidátskou zemí na vstup do EU. Aktuálně má přibližně 78 mil. obyvatel s rozlohou 783 562 km², kdy celá EU má rozlohu 4,3 mil km², díky Turecku by se tedy EU rozšířila téměř o ¼ své původní rozlohy. Ač se to na první nemusí zdát geografická poloha Turecka, je z hlediska kvitování či odmítání vstupu poměrně klíčová.

Pro efektivnější představu této problematiky je na níže uvedeném obrázku zobrazena poloha Turecka vůči zemím EU. Právě geografická poloha je jedním z nejčastějších argumentů odpůrců vstupu Turecka. Naopak zastánci pak vnímají jeho umístění jako strategickou křižovatku mezi Evropou a Asií.

Obrázek 2: poloha Turecka z pohledu zemí EU

Zdroj: [21]

V roce 1948 bylo Turecko zakládajícím článkem Organizace spojených národů a následně v roce 1952 vstoupilo do Severoatlantické aliance. Od roku 1959 Turecko začalo usilovat o užší kooperaci s EHS, kdy v roce 1959 podalo žádost o přidružené členství prostřednictvím tzv. Ankarské dohody, byla signována v září roku 1963 a zajistila Turecku přidružené příslušnictví v EHS, ale i postupné přibližování jednotné celní unii.

Následně v roce 1964 vstoupila v platnost asociační smlouva, která zahrnovala i možnost potencionálního pozdějšího vstupu země do EHS. V roce 1987 pak Turecko podalo oficiální žádost o plné členství v ES. V roce 1989 Evropská komise vyjádřila, že země neplní stanovená politická a ekonomická kritéria a žádost zamítla, zejména díky porušováním lidských práv a neakceptováním Kypru. Dne 1. ledna 1996 vstoupila v platnost dohoda o vytvoření celní unie.

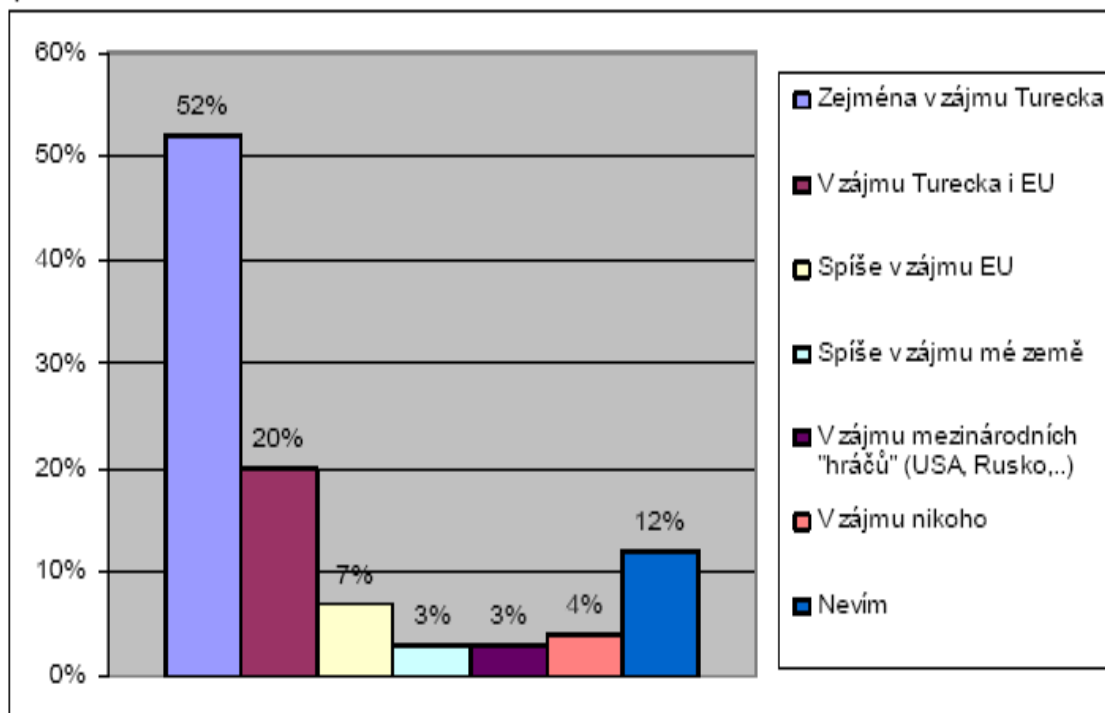
Určitý zlomový bod představoval koncem roku 1999 summit EU v Helsinkách, na kterém Evropská rada označila Turecko jako oficiální kandidátskou zemi. Následně v roce 2001 přijala Evropská rada Turecko-evropské přístupové partnerství a Turecko souhlasilo s Národním programem, který identifikoval postup sjednocování turecké legislativy s legislativou Unie. V roce 2005 potom došlo k oficiálnímu zahájení jednání

o členství. Aktuálně představuje vstup Turecka do EU poměrně kontroverzní téma. Kdy jak již bylo uvedeno, EU vnímá efektivní a dynamickou tržní ekonomikou Turecka, ale vnímá i

kontroverzi vstupu z hlediska náboženství a umístění. Pozitivně hodnotí i výrazný pokrok v řadě odvětví, ovšem přijímání politických reforem stále neprobíhá v dostatečně rychlém tempu a otázkou i nadále zůstává i planění neotevřených kapitol jednání. Argumentů hovořících pro a proti vstupu Turecka do EU je velmi mnoho. I přes určitá pozitiva je turecké členství v EU hodnoceno spíše negativně, což vyplývá i z výzkumů, které byly realizovány v roce 2005 a v roce 2010 realizovaných prostřednictvím španělské Granadské univerzity.

Z výstupu výzkumu je patrné, že Evropané jsou spíše proti vstupu Turecka. V roce 2010 pak bylo členství Turecka v EU projednáno na referendu, kdy většina dotazovaných byla proti. Hlavními argumenty proti vstupu Turecka bylo téměř 40% negativních odpovědí ve v kontextu, že Turecko je muslimská země, což se neslučuje se společnými křesťanskými kořeny Evropy. Předmětem průzkumu bylo i zjištění výhod vstupu pro EU. Kdy vyplynulo, že vstup je výhodnější pro Turecko než pro EU, což znázorňuje následující obrázek. V příloze 6 této práce jsou pak podrobně představeny klíčové události ve vývoji vztahů EU a Turecka od roku 1948.[15; 19]

Obrázek 3: Odpovědi otázky evropských dotazovaných z hlediska výhodnosti vstupu Turecka do EU – veřejné mínění

Zdroj: [19]

Další tabulka pak zobrazuje odpovědi veřejného mínění jednotlivých zemí, tedy zda jsou pro vstup Turecka do EU či ne. Výstupy potvrzují aspekt, že většina zemí je proti vstupu Turecka, kdy 17 dotazovaných je proti a 14 zemí je pak pro vstup.

Tabulka 2: Výstupy odpovědí jednotlivých zemí ohledně souhlasu či nesouhlasu vstupu Turecka do EU

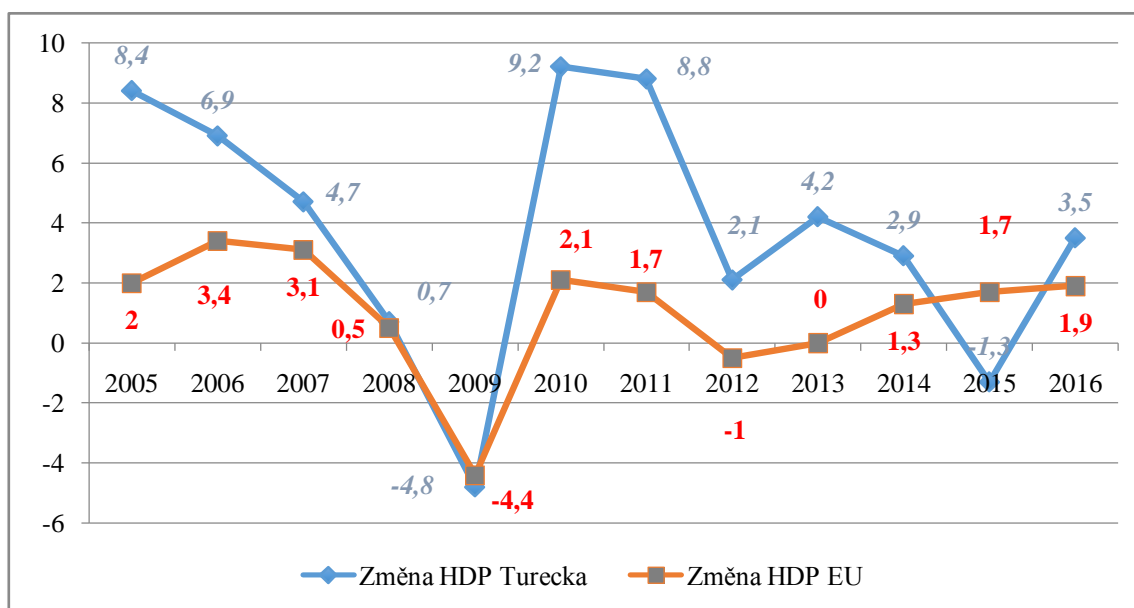
	PRO	PROTI
EU25	39%	48%
EU15	38%	49%
EU10	44%	40%
Belgie	43%	55%
Česká rep.	32%	61%
Dánsko	50%	44%
Německo	27%	69%
Estonsko	35%	49%
Řecko	33%	67%
Španělsko	47%	23%
Francie	49%	54%
Irsko	40%	32%
Itálie	36%	49%
Kypr	26%	68%
Lotyšsko	35%	47%
Litva	33%	42%
Lucembursko	24%	69%
Maďarsko	44%	46%
Malta	35%	31%
Nizozemí	55%	42%
Rakousko	13%	81%
Polsko	51%	31%
Portugalsko	37%	31%
Slovinsko	53%	41%
Slovensko	34%	55%
Finsko	42%	55%
Švédsko	60%	33%
Velká Británie	42%	39%
Bulharsko	47%	26%
Rumunsko	66%	7%
Chorvatsko	58%	28%
Turecko	54%	22%

Zdroj: [19]

Tedy problém je, že na jedné straně leží otázka geografické polohy Turecka a eventuální nežádoucí migrace obyvatel, dále i difference mezi křesťanstvím v Evropě a islámem, a na druhé straně představuje poloha při členství v EU i potenciál k vyššímu sjednocení a vytvoření pomyslného spojovacího mostu s islámskými zeměmi a komplexním Blízkým východem, u začlenění je dále zmiňován aspekt pro vstup z hlediska vyspělé armády a ekonomické progresi.

S přihlédnutím na aspekt, že jedenáct let od zahájení přístupových jednání z roku 2005 se podařilo uzavřít jen jednu kapitolu, čeká Turecko ještě dlouhá a trnitá cesta ke členství, kdy se predikuje, že možný termín vstupu bude nejdříve po roce 2030. Z hlediska uvedené ekonomické progresi Turecka je v neposlední řadě nutné zobrazit vývoj základních makroekonomických ukazatelů.[29]

Graf 13: Vývoj tempa růstu HDP Turecka a EU (v %)

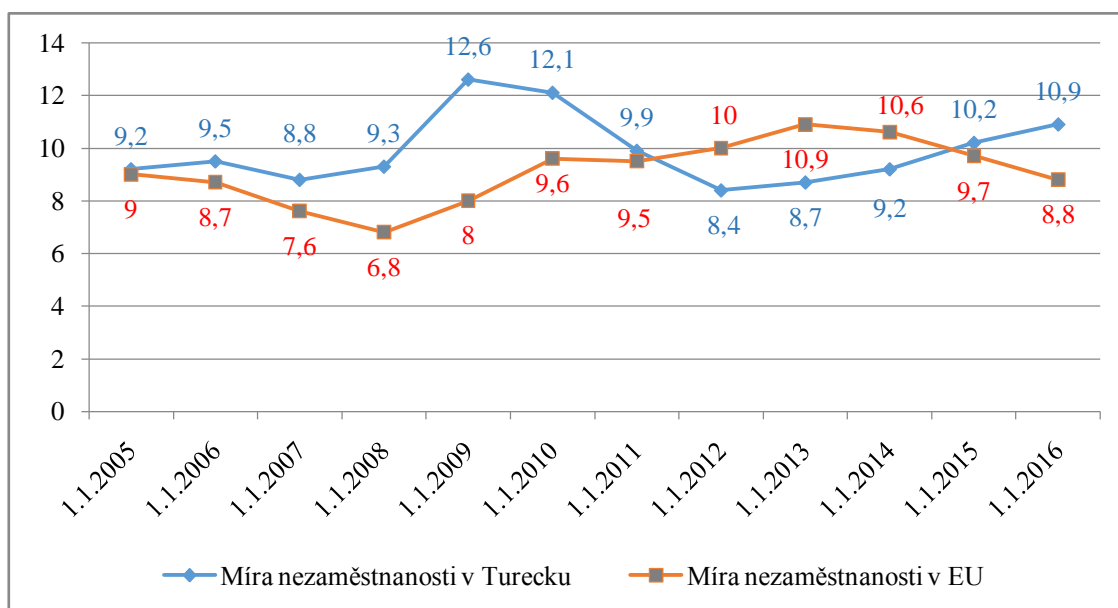
Zdroj: [29]

Jako i většina zemí, i Turecko bylo zasaženo dopady finanční krize v roce 2009, ale nejednalo se o výrazný propad. Na následujícím grafu je zobrazen vývoj změn HDP EU a Turecka v letech 2004 – 2014. Z grafu je výrazný narůstající trend turecké produktivity. Zajímavý je dále aspekt, že výkonnost Turecka nebyla zasažena novou dluhovou krizí, která vyšla z finanční, která silně zasáhla Řecko, Itálii atd. Turecko tedy představuje oblast s novou industrializovanou a dynamickou ekonomikou.

Míra závislosti vývoje růstu HDP Turecka a EU: 0,847 (Pokud je korelační koeficient kolem 1, znamená to, že závislost je silná a přímá). Lze usoudit dle koeficientu, že vývoj tempa růstu HDP Turecka je silně závislé na EU.

„Turecké hospodářství patří mezi nejsilnější v dravé skupině rozvíjejících se trhů. I přes zpomalení světové ekonomiky po roce 2008, Turecko udrželo ekonomický růst. Země se vyrovnala s dopady globální krize lépe než jiné státy v regionu. V roce 2010 a 2011 v době celosvětové finanční krize, turecká ekonomika vykazovala růst o 9,2%, respektive o 8,5 procenta. Tím se zařadila mezi nejrychleji rostoucí ekonomiku v Evropě, a jednu z nejrychleji rostoucích ekonomik světa. Turecku náleží 17. místo mezi nejsilnějšími světovými ekonomikami. Z regionálního a globálního pohledu představuje Turecko v současnosti největší ekonomiku na Blízkém východě, následuje Írán a Saúdská Arábie. Turecké hospodářství je 7. největší ekonomikou v Evropě.“[29]

Graf14: Vývoj míry nezaměstnanosti v Turecku a v EU (v %)

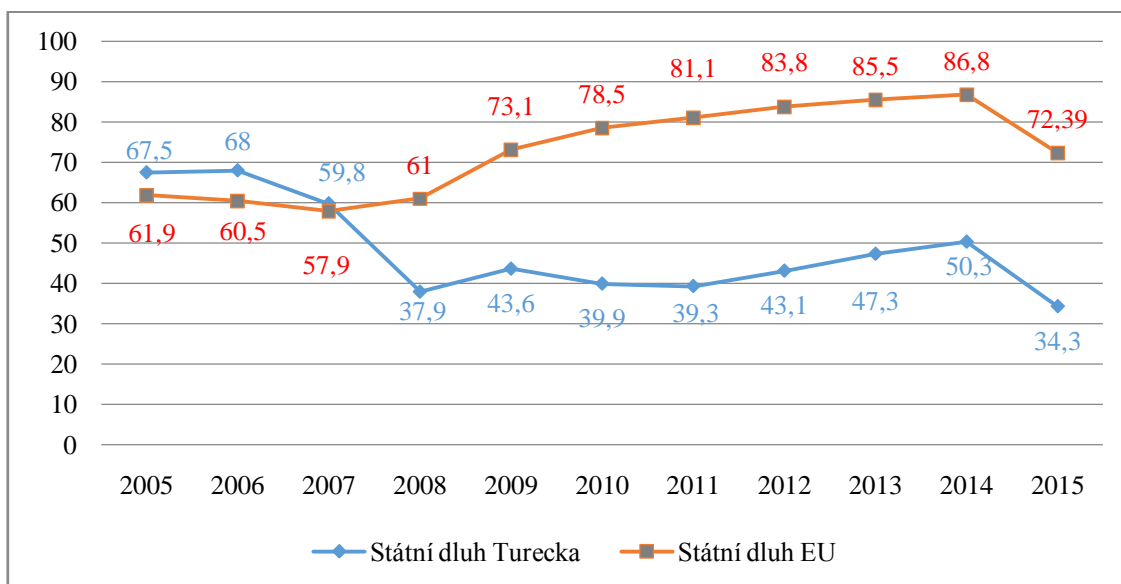

Zdroj: [29]

Turecko čelí poměrně vysoké míře nezaměstnanosti, kdy ale přes kritiku této oblasti má míru tohoto ukazatele pod průměrnou úrovní EU, což potvrzuje níže uvedený graf vývoje nezaměstnanosti v Turecku a v EU. Turecko se potýká s vysokou mírou nezaměstnanosti především u mladší populace ve věku 15–25 let, kdy v roce 2014 dosáhla tato populace 20 % míry nezaměstnanosti. Lze shrnout, že s vysokou mírou nezaměstnanosti bojuje Turecko, ale i EU. Obdobně jako v Turecku je i v EU problém vyšší míry nezaměstnanosti občanů do 25. let. Lze doporučit podporovat podnikání, dále tvorbu nových pracovních míst, podporovat i částečné pracovní úvazky atd. tak aby se míra snižovala.

Míra závislosti vývoje nezaměstnanosti v Turecku a EU: -0,172
(Pokud je korelační koeficient kolem 0, znamená to, že závislost není skoro žádná).
Lze konstatovat, že Vývoj míry nezaměstnanosti v Turecku a EU nejsou na sobě závislé.

Graf 15: Vývoj státního dluhu vyjádřený v HDP Turecka a EU (v %)

Zdroj: [29]

Jako poslední ukazatel bude blíže představena zadluženost, která je v celé EU téměř denně skloňovaná problematika, díky jejímu narůstání u řady členských zemí. Turecká zadluženost je oproti průměru v EU na dobré úrovni, kdy turecká zadluženost poměrně kopíruje zadluženost v EU, ale v nižších průměrných hodnotách. Oproti hodnotám z roku 2005 je aktuálně turecká ekonomika dvakrát efektivnější.

Turecko začalo jít ve stopách západních zemí z hlediska nekonečných úvěrů a úvěrových pastí, kdy dochází k hrazení úvěrových závazků jinými úvěry. Leasingy, rychlé úvěry, kreditní karty atd., mají nejen v Evropě, ale i v Turecku úspěch. Primárně úspěšný způsob růstu ekonomiky se může transformovat v problém v podobě nedostatečné platební neschopnosti domácností. Uvedené hodnoty a vznikající obava ze zadlužení a míry nezaměstnanosti, které se nedaří snižovat, mohou být na jedné straně značně konzervativní, ale mají svá opodstatnění.

Míra závislosti vývoje státního dluhu v HDP Turecko a EU: -0,558
(Pokud je korelační koeficient kolem -1, znamená to, že závislost je silná, ale nepřímá).

Můžeme vyvodit, že vývoj státního dluhu se vyvíjelo do roku 2008 velice pozitivně, poté, mírně rostla a roste až do 2015 kde jako vývoj státního dluhu EU, lze uvažovat, že politický vývoj silně ovlivňuje zadluženost Turecka a kvůli zvyšujícím státním výdajům.

4.2 Potenciální kandidátské země pro vstup do EU

Jak již bylo uvedeno, z hlediska zemí, které mají zájem o vstup do EU, jsou nyní již delší dobu ve statusu potenciálních členských zemí pouze dvě země, které jsou uvedeny níže. Jedná se o země, které projevily zájem o vstup, ale zatím nebyla podána žádost o členství z důvodů ekonomických, bezpečnostních atd.

4.2.1 Bosna a Hercegovina

Oblast Bosny a Hercegoviny (BaH) se rozkládá v oblasti Balkánu, který je aktuálně primární oblastí rozšiřování EU. BaH je členem Rady Evropy a společně s Albánií se účastnila vzniku Unie pro středomoří. Status potenciálního kandidáta na členství v EU ji byl přidělen po již několikrát uvedeném summitu Evropské rady. Následně v roce 2004 BaH přijala evropské partnerství s EU, kdys platností od roku 2008 byly platné: Dohoda o usnadnění udělování víz, Dohoda o zpětném přebírání osob a Prozatímní dohoda obchodu a obchodních závazků. Aktuálně se země potýká obdobně jako výše uvedené s korupcí, vysokou nezaměstnaností, stínovou ekonomikou a emigrací. Za alarmující stav je pak označována dopravní infrastruktura, nízká parita kupní síla a nízká životní úroveň. Kromě těchto negativních skutečností je v zemi vágní a nestabilní ekonomická politika. EU sice vydala poměrně pozitivní zhodnocení vývoje, ovšem vývoj nedosahuje prosperit zemí EU a je stále na pomyslném ekonomickém chvostu. BaH bylo doporučeno i nadále implementovat reformy a podporovat produktivitu, která je také nedostatečná.[22] Oficiální členství v EU je tedy zatím v nedohledu, ale jedná se také o zájmovou oblast EU, tudíž lze předpokládat, že snahy a podpory budou na obou stranách.

4.2.2 Kosovo

Kosovo se od svého osamostatnění v roce 2008 potýkala s neakceptací této samostatnosti některých zemí např. Řecka, Kypru, Španělska atd. Kosovo je součástí Mezinárodního měnového fondu a Světové banky. I přes aspekt, že Kosovo není stále členem EU, má oficiální měnu euro. Kosovo si prošlo mnoho občanskými konflikty.

„EU se vyčítá, že je uzavřenou pevností, která žije jen sama pro své zájmy.“[14, s. 11]

Podpora Kosovu ze strany EU, kdy Kosovo ještě není členskou zemí a členství ani není zaručené, vyvrací tyto kritiky. Pro Kosovo byla primární oporou právě EU, která se prostřednictvím humanitární i finanční pomoci podílela na rekonstrukci země a na podpoře udržitelného hospodářského vývoje. Do Kosova byla zasílána (nejen z intervence EU, ale i USA atd.) řada mírových a civilních misí, které měly primárně zlepšit fungování právního státu jako celku. Za klíčové události z hlediska vstupu Kosova do EU lze označit zahájení jednání o podepsání Stabilizační a asociační dohody z roku 2013. Pokud se tato Dohoda bude zdárně implementovat, očekává se úspěšné budování zóny volného obchodu, dále i harmonizace legislativy s legislativou EU a k celkově vyšší kooperaci. Otázka členství Kosova není výhledem následujících let, kdy je nutné primárně zlepšit celou situaci v zemi a zajišťovat postupný hospodářský růst.[22]

5 Finanční a ekonomická krize v souvislosti s rozšiřováním EU

Poslední kapitola této práce se zaměřuje na shrnutí přístupů a řešení z pohledu EU a evropských orgánů. Součástí této kapitoly je představení nejen navrhovaných řešení, ale i vlastní zhodnocení a polemika nad celou problematikou a dále bude představeno i aktuální dění v EU.

5.1 Návrhy řešení problému

Finanční a ekonomická krize měla dopad především na produktivitu a vedlo k zvýšení nezaměstnanosti a optimálního inflačního pásma. Cíl a snaha je posílení právního statutu ve smyslu rozšiřování EU a to hlavně směrem k státům západního Balkánu. Obecně Evropská politika rozšiřování jako taková byla a je považována za jednu z neúspěšnějších politik v rámci EU a zatím nejrozsáhlejší rozšíření v roce 2004 donutilo politiky se zaměřit v jednáních na otázku, která byla a je vždy zásadní, co se týče obecně politiky a to jsou dodržování lidských práv a v druhé řadě efektivní funkce právního státu. Tyto nároky se zvýšili při procesu přistupování Rumunska a Bulharska a nedávno přistupujícího Chorvatska, které se jeví jako dobrý krok vpřed.

Aktuálně se vlivem ekonomické krize evropští státníci zaměřují na záchranu eurozóny, to znamená, že další rozšiřování EU je momentálně na druhém místě. I přesto je otázka dalšího rozšiřování velmi důležitá, jak pro samotnou EU, tak i pro kandidátské země. Důkazem je nedávný dopis předsedovi komise Barrosovi od jeho ministrů, kde ho nabádají k větší aktivitě, co se týče upevnění kultury v členských státech, protože není na dostatečné úrovni, aby mohla sloužit jako vzor kandidátským státům EU jako už předem zmiňované Turecko, Srbsko či Černá hora. Tři důležitá doporučení, která by mohla pozvednout otázku rozšiřování opět jako prioritu pro EU a učinit tento proces více důvěryhodný, je doporučit Evropské komisi tři úkoly:

- 1. Lépe objasnit význam nového postupu pro rozšiřování o země západního Balkánu, popřípadě nabídnout dostatečnou oporu a odbornou pomoc při plnění úkolů a programu pro splnění kritérií pro přijetí do EU**
- 2. Rozvíjet kulturu právního státu EU u členských států a mít otevřené dveře pro potenciální nově členy.**
- 3. Snažit se o akceptování dlouhotrvající strategie rozšiřování EU o země západního Balkánu. Zachování a posilování důvěryhodnosti procesu rozšiřování je velice důležitý faktor, jak pro udržení tempa reform na straně kandidátských nebo přistupujících zemí, tak i pro podporu tohoto procesu v členských zemích.**

Politika rozšíření EU představuje investici do míru, bezpečnosti a stability v celé Evropě. Umožňuje více hospodářských a obchodních potenciálů, které jsou v EU a kandidátských či potenciálních zemích, k vzájemnému prospěchu. Perspektiva členství zahrnuje pozitivní demokratické, politické, hospodářské a společenské změny, a na dané země má výrazný transformační dopad. Prostřednictvím posledního rozšíření o země střední a východní Evropy vznikla v EU řada nových příležitostí pro občany, podniky, investory, spotřebitele i studenty z nových i stávajících členských států. Progrese byla patrná jak u obchodu, tak u investice. Jednotný trh EU je největší na světě, slouží 500 milionům občanů a vytváří 23 % světového HDP, což její význam pouze podtrhuje.

Řada kandidátských zemí, přestože dosáhla v roce 2016 značného pokroku v mnoha oblastech, má problémy velkého rozsahu, což znamená, že žádná země nebude připravena vstoupit do EU během mandátu současné komise, který končí koncem roku 2019. Problémy se týkají hlavně právního státu a jejich soudní systémy nejsou dostatečně nezávislé a efektivní, což znamená, že je potřeba vyvinut ještě značné úsilí proti boji s korupcí a trestné činnosti.

Je potřeba se zaměřit u kandidátských zemí Balkánu na sektory, kde je potřeba implementace reforem. Návrhy a doporučení jsou:

- 1. Dodržovat stanovená politická kritéria včetně reformy veřejné správy,**
- 2. Nezávislost a nestrannost soudního systému, včetně přijetí reformní strategie a akčního plánu soudnictví a následně nezbytných institucionálních, legislativních a procedurálních opatření**
- 3. Omezení korupce prostřednictvím protikorupční strategie a akčního plánu boje proti korupci**
- 4. Efektivní boj proti organizované trestné činnosti,**
- 5. Právní rámec na ochranu lidských práv musí být v souladu s evropskými normami a musí být dostatečně účinné,**
- 6. Efektivní provádění právních předpisů včetně podpory nezávislosti regulačního orgánu a veřejnoprávní stanice,**
- 7. Dostatečná podpora regionální spolupráci a nutnost udržovat dobré sousedské vztahy v souladu se svými závazky,**
- 8. Podporovat a zajišťovat fungující tržní hospodářství, současně s dostatečnou makroekonomickou stabilitou, lepší růstové vyhlídky, nízká inflace, snižovat nezaměstnanost, snižovat zadluženost a lepší fiskální konsolidace, podnikatelského prostředí a odstranění neformální ekonomiky,**
- 9. Zlepšovat konkurenceschopnost.**

Je potřeba vyzdvihnout body 5 a 8, kde je opravdu důležité dodržování lidských práv a svobod. Co se týče bodu 8, tam je potřeba zdůraznit faktory jako je zdravé tržní hospodářství a funguje makroekonomická stabilita, která je ovlivněna mnoha faktory, jako je například inflace nebo zadluženost. Doporučoval bych také omezení autoritářské byrokracie, co se týče EU, které si přebírá více a více pravomocí na úkor členských států.

5.2 Postoje v Evropském parlamentu

Postoje Evropského parlamentu k dopadům a řešením z krizí z hlediska produktivity a rozšiřování EU prezentovala Komise ve sdělení Parlamentu.

V této zprávě stanovuje, že *„růst je nadále brzděn roztržitostí finančních trhů, která je důsledkem finanční krize a krize státního dluhu, krize státního dluhu, potřebou snižovat dluhy společností, domácností i vlád, neúplnou nápravou makroekonomické nerovnováhy a vratkou důvěrou, která je důsledkem nejistých ekonomických vyhlídek a závazku ke strukturálním a institucionálním reformám. Naděje na růst v Evropě omezuje nízká produktivita, nedostatečná úroveň investic a vysoká strukturální nezaměstnanost. Současně se musí zabývat řadou dlouhodobých trendů ovlivňujících vytváření pracovních příležitostí a růst, které souvisí zejména se společenskými a demografickými změnami, globalizací, produktivitou a technologickým vývojem, tlakem na zdroje a environmentálními problémy, stejně jako s obecně menším růstem v rozvíjejících se a rozvojových zemích.“* „V popředí zájmu dnes stojí riziko přetrvávajícího nízkého růstu, inflace blížící se k nule a vysoká nezaměstnanost. Dopad krize je nejen cyklický, jak ukazuje oslabená agregátní poptávka, ale má také významný strukturální aspekt, který snižuje potenciální růst ekonomik. K účinnému řešení tohoto problému naší ekonomiky z pohledu nabídky i poptávky je třeba v integrovaném a růst podporujícím přístupu zkombinovat strukturální, fiskální a měnové politiky. To vyžaduje akci na všech úrovních vlád od úrovně celosvětové (zejména v kontextu zemí G20), přes úroveň EU, jednotlivých členských států, regionální až po místní úroveň.“[23]

5.3 Shrnutí cíle

Samozřejmě je nutné akceptovat aktuální problémy EU v podobě rostoucí zadluženosti, možného odchodu Řecka, migrantů, teroristických útoků, ale i nedostatečné produktivity atd. Lze tedy očekávat, že otázka rozšiřování půjde lehce stranou. Ovšem je otázkou, zda právě rozšiřování není možnou cestou pro eliminaci některých problémů, se kterými se EU potýká, či alespoň jejich minimalizování.

Dle mého pohledu došlo k pochybení již při samotném vzniku krizí v jejich podcenění. Ovšem to již nelze zvrátit a je nutné se z této historické skutečnosti poučit. Nyní je otázkou, jak ze začarovaného kruhu dluhů a dlouhého kandidátsví vyjít s lepším a efektivnějším „štítem“. Aktuální problém bezpečnosti lze dle mého zaměřit ne na podporu právního státu, ale především na členství zemí Balkánu. Otázkou je ovšem členství Turecka, které je velice kontroverzí, a když lze pominout plnění kritérií a reforem pro vstup, je patrné, že vstup je spíše negativně vnímán a dle mého názoru lze těžko skloubit dvě tak odlišná náboženství jako je islám a křesťanství, což by mohlo k požadované bezpečnosti cestu spíše negovat než podporovat.

Krise měla dopady nejen na členské země, ale i kandidátské či potenciální. Je patrné, že dosavadní kroky nebyly tak efektivní, jak se očekávalo. *„Není tedy na čase přehodnotit stanoviska a nastolit razantnější reformy a především podporu podnikatelů?“* Podpora může být v mnoha formách od úlev na daních až po podporu tvorby nových míst např. ve zkrácených úvazcích, což by se samozřejmě projevilo i v tolik omílané nedostatečné konkurenceschopnosti a produktivitě.

Obsahem práce bylo nejen představení rozšiřování z hlediska teoretických východisek, ale i z hlediska vývojových. Z vývojových hledisek uvedených převážně v přílohách práce, ale také u jednotlivých zemí je patrný výrazný pokles z hlediska ekonomických ukazatelů, což následně způsobilo mnoho problémů nejen u kandidátských, ale i potenciálních a již členských zemí EU a znesnadňovalo to plnění kritérií. Maastrichtská kritéria jsou základem pro vstup, tedy jejich splnění. Krize výrazně neplnění kritérií ovlivnily, a to jak finanční, ekonomická a částečně i dluhová z roku 2012. Je patrné, že postupně začaly jednotlivé kritéria postupně naplňovat, ale lze konstatovat, že krize plnění znesnadnila.

5.3.1 Vliv krizí na kritéria vstupu do EU

Kritérium veřejných financí považuje EU za splněné, pokud plní členská země EU udržitelně obě složky fiskálního kritéria. První složka udává, že veřejný dluh nesmí převýšit 60 % HDP. Druhá složka stanovuje, že saldo státního rozpočtu nesmí překročit 3 % HDP. Níže uvedená tabulka představuje hodnoty veřejného dluhu z hlediska stanoveného kritéria od roku 2007. Z tabulky je patrné, že došlo k nárůstu vlivem krize u všech zemí, ovšem z hlediska plnění krize neměly dopad (vyjma Albánie) na plnění maastrichtského kritéria veřejných financí. Kandidátské země se během jejich přiřazení tohoto statusu potýkaly nejen s ambiciózními cíli, ale především i dopady finanční a ekonomické krize, které plnění cílů bezesporu negovaly.

Prvotní projev finanční krize byl propad cen, rozsáhlé ztráty finanční institucí, averze k riziku a nedostatek likvidity, Centrální banky pak začali bezprostředně uvolňovat měnové politiky díky snižování sazeb a kvantitativním uvolňováním cílem dodání likvidity a zmírněním očekávané recese, která na sebe nenechala dlouho čekat. [5, s. 22]

První kritérium, tedy míra zadluženosti nebyla u kandidátských zemí výrazně ovlivněna finanční ani dluhovou krizí. Zadluženost sice většinou vzrostla, ale nejedná se o výrazný nárůst a nedošlo tedy vlivem krizí k neplnění tohoto kritéria. Ovšem následná dluhová krize již zapříčinila výraznější nárůst veřejného zadlužení, čímž dochází např. u Albánie k neplnění tohoto kritéria. Problémem je i narůstající tendence všech zemí, kdy lze dle vývoje očekávat, že během následujících let nebudou toto kritérium splňovat všechny země.

Graf 16: Vývoj veřejného dluhu kandidátských zemí v % HDP

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
<i>Veřejný dluh v % HDP</i>									
<i>Hodnotící kritérium</i>	60	60	60	60	60	60	60	60	60
<i>Albánie</i>	53,4	55,1	59,7	57,7	59,4	62,1	65,5	69,8	2,61
<i>FYROM</i>	33,2	25,8	26,2	27,2	32	38,4	40,4	45,9	3,7
<i>Černá Hora</i>	27,5	29	38,3	40,9	46	54	56,8	54,9	3,1
<i>Srbsko</i>	29,9	28,3	32,8	41,8	45,4	56,2	59,6	70,4	2,8
<i>Turecko</i>	59,8	37,9	43,6	39,9	39,3	43,1	47,3	50,3	-1,3

Zdroj: [32]

Z hlediska vývoje salda státního rozpočtu je již zhodnocení vlivu odlišný. Dopad krizí v letech 2007 – 2009 je výrazný a došlo ke značnému propadu salda státního rozpočtu u většiny kandidátských zemí. Aktuálně toto kritérium plní pouze Srbsko a Turecko, ale zejména u Srbska je patrný výrazný vliv krizí na toto kritérium, kdy právě díky krizím došlo k neplnění požadovaného hodnotícího kritéria. Jediná oblast, kterou výrazně krize z hlediska salda neovlivnilo je Makedonie/FYROM. Tato země toto kritérium jediná plnila, ovšem následná dluhová krize zapříčinila propad salda a kopírování trendu předchozích let u ostatních kandidátských zemí. Zde lze shrnout výrazný negativní vliv na plnění tohoto kritéria zejména vlivem finanční a ekonomické krize.

Graf 17: Hodnoty salda státního rozpočtu v % HDP

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Saldo státního rozpočtu v % HDP									
<i>Hodnotící kritérium</i>	- 3,0	- 3,0	- 3,0	- 3,0	- 3,0	- 3,0	- 3,0	- 3,0	- 3,0
<i>Albánie</i>	-3,5	-5,6	-7,1	-3,1	-3,5	-3,4	-4,9	-5,1	-
<i>FYROM</i>	0,6	-0,9	-2,6	-2,4	-2,5	-3,8	-3,9	-4,2	-3,5
<i>Černá Hora</i>	6,6	0,5	-4,4	3,6	-4,2	-5,9	-3,9	-2,8	-7
<i>Srbsko</i>	- 1,6	- 1,7	- 3,2	- 3,4	- 4	- 5,9	- 4,9	-5,2	-2,9
<i>Turecko</i>	-1,6	-1,8	-5,5	-3,6	-1,4	-2,1	-1,2	-1,3	-1,2

Zdroj: [32]

Kritérium cenové stability představuje premisu, že členská země EU vykazuje dlouhodobě udržitelnou cenovou stabilitu a průměrnou míru inflace měřenou v průběhu jednoho roku před provedeným šetřením, které ovšem nepřekračuje o více než 1,5 % míru inflace nejvýše tří členských států, které v oblasti cenové stability dosáhly nejlepších výsledků. [2, s. 398]V letech 2007 až 2013 Srbsko kritérium cenové rovnováhy nesplnilo. Negativní dopad krizí na toto kritérium je patrná zejména u Albánie, Makedonie a Černé Hory. Turecko mělo již vysoký index i před obdobím krize a krize pouze zvýšila hodnotu daného indexu, lze tedy i u Turecka zaznamenat výrazný negativní vliv krizí i analyzovaného indexu. Jediné Srbsko nebylo krizí z tohoto aspektu zasaženo.

Graf 18: Hodnoty harmonizovaného indexu spotřebitelských cen v %

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Harmonizovaný index spotřebitelských cen - růst v %									
<i>Průměr tří zemí EU s nejnižší inflací</i>	<i>1,3</i>	<i>2,6</i>	<i>0,0</i>	<i>0,9</i>	<i>1,6</i>	<i>1,6</i>	<i>0,8</i>	<i>1,1</i>	<i>1,4</i>
<i>Hodnotící kritérium</i>	<i>2,8</i>	<i>4,1</i>	<i>1,5</i>	<i>2,4</i>	<i>3,1</i>	<i>3,1</i>	<i>2,3</i>	<i>2,6</i>	<i>2,9</i>
<i>Albánie</i>	2,9	3,4	2,3	3,6	3,5	2	1,9	1,6	1,89
<i>FYROM</i>	2,3	8,3	-0,7	1,5	3,9	3,3	2,8	-0,3	-0,3
<i>Černá Hora</i>	4,4	8,8	3,5	0,7	3,5	4,2	2,2	-0,7	1,6
<i>Srbsko</i>	11,0	8,6	6,6	10,3	7,0	12,2	9,9	3,1	0,06
<i>Turecko</i>	8,8	10,4	6,3	8,6	6,5	9	7,5	8,9	7,7

Zdroj: [32]

Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb definuje, že dlouhodobá průměrná nominální úroková sazba členské země Unie v průběhu jednoho roku před zhodnocením nesmí přesáhnout o více než 2 % průměrnou nominální úrokovou sazbu tří členských zemí EU s nejnižší inflací, neboli s nejlepšími výsledky v oblasti cenové stability. [2, s. 399]

U tohoto kritéria nelze potvrdit negativní dopad krize, protože hodnoty nenaplnovaly požadované kritérium již před vzniklou finanční krizí. Naopak lze konstatovat, že krize na tento ukazatel neměla výrazně negativní dopad, protože i po krizích docházelo ke snižování, i když doposud nevyhovujících hodnot z hlediska stanoveného hodnotícího kritéria a kandidátské země se zatím nedovedou u tohoto ukazatele vyrovnat trendu v EU.

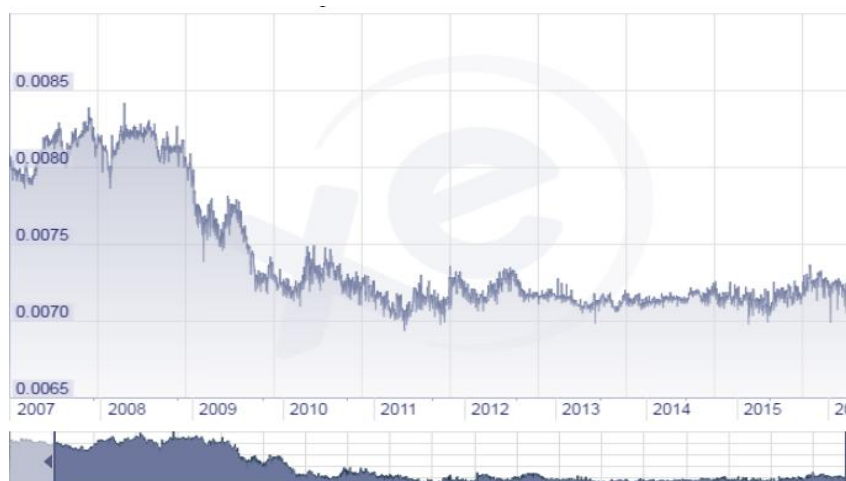
Graf 19: Hodnoty dlouhodobé úrokové sazby pro konvergenční účely v %

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Dlouhodobá úroková sazba pro konvergenční účely v %								
<i>Průměr tří zemí EU s nejnižší inflací</i>	<i>4,4</i>	<i>4,2</i>	<i>3,9</i>	<i>4,0</i>	<i>3,3</i>	<i>3,1</i>	<i>4,4</i>	<i>3,9</i>
<i>Hodnotící kritérium</i>	<i>6,4</i>	<i>6,2</i>	<i>5,9</i>	<i>6,0</i>	<i>5,3</i>	<i>5,1</i>	<i>6,4</i>	<i>5,9</i>
<i>Albánie</i>	8.2	6.8	6.4	7.0	5.7	5.6	5.6	7.0
<i>FYROM</i>	8	8,4	-	-	-	-	-	-
<i>Černá Hora</i>	8.7	8.7	6.2	6,3	7.0	4.8	6.1	8.1
<i>Srbsko</i>	6.7	6.5	1.4	3.1	5,7	5,1	8,1	7,2
<i>Turecko</i>	16,8	18,9	12,9	9,6	9,3	8,5	7,8	-

Zdroj: [32]

Dále je nutné představit poslední kritérium, kritérium stabilní měny, v podobě stanovení, že národní měna členského státu EU nesmí být nejméně po dobu dvou let devalvována a současně její kurs může oscilovat nanejvýš v pásmu 2,25 %. Kromě Makedonie je u Albánie, Srbska a Turecka patrná kolísavost a nestabilita tuzemské měny. Černá Hora byla z analýzy vyjmuta, protože její tuzemskou měnou (i přes nečlenství) je euro. Zde lze potvrdit negativní dopad na stabilitu měn daných zemí, kdy propad měn a kolísavost jednotně (vyjma Makedonie) byla zaznamenána především po vzniku finanční a ekonomické krize. Je zde tedy patrný výrazný negativní dopad na stabilitu měn a dochází k neplnění tohoto kritéria.

Graf 20: Vývoj kurz Albánský lek/ Euro

Zdroj: [33]

Lze usoudit, že vývoj kurzu Albánské měny se stabilizoval roku 2010 a drží si svoji hodnotu. Oslabení měny roku 2008 až 2009, ovlivnila finanční a ekonomická krize, která se podepsala i na měně Albánie.

Graf 21: Vývoj kurz Makedonský denár/ Euro

Zdroj: [33]

U makedonského denáru je jasné, že vliv finanční krize a plošných faktorů nástrojů EU nemá skoro žádný vliv na vývoj kurzu. Makedonský denár můžeme prosadit jako nejstabilnější měnu z měn všech kandidátských států, a to díky silné ekonomice Makedonie.

Graf 22: Vývoj kurz Srbský denár/ Euro

Zdroj: [33]

Vývoj kurzu u Srbského denáru byl opět poznamenán finanční a ekonomickou krizí, kde roku 2008 a 2009 byl oproti Euru silný, ale od roku 2009 postupně klesal až do roku 2011, kde opět posílil. Od roku 2013 se ale Srbský denár drží svůj kurz celkem stabilně.

Graf 23: Vývoj kurz Turecký lira/ Euro

Zdroj: [33]

U Turecké liry je vývoj kurzu velmi střídavý, lze usoudit, že je z velké části ovlivněna nezaměstnaností a slabším HDP, střídajícím politickým stranám a také je ovlivněno nepřímo nástroji EU.

Celkově lze shrnout vliv finanční a ekonomické krize jako negativní z hlediska neplnění stanovených kritérií. Ovšem negativní vliv nebyl shledán u všech kritérií, kdy negativní dopad nepostihl zadluženost a dlouhodobé úrokové sazby. U zbylých kritérií je ovšem dopad výrazně negativní z hlediska plnění kritérií. Dluhová krize nebyla stanovena v cíli této práce, tudíž její dopad nebyl součástí hodnocení, ale bylo nutné zhodnotit výstupy u jednotlivých kritérií, kde i tato krize hrála významnou (negativní) roli, tudíž byla výše také uvedena.

Jak již bylo uvedeno, je patrný negativní vliv finanční a ekonomické krize na dynamiku rozšiřování EU, ovšem nelze uvést, že by ovlivnila míru rozšiřování z pohledu např. negace EU k dalšímu rozšiřování. Vliv krizí byl tedy spíše z hlediska aktuálního stavu rozšiřování, z hlediska dlouhodobého nelze potvrdit negativní vliv na průběh či i vlastní záměr i nadále EU rozšiřovat.

5.4 Aktuality v EU

Vlivem poměrného nezvládnutí či podcenění krizí, ale i průtahům z hlediska rozšiřování, ale i již zmíněnou zadlužeností, se EU aktuálně potýká s problémem obnovení důvěry u rozšiřování tohoto jednotného evropského prostoru. Někteří finanční analytici spatřují, že EU čelí bezpočtu krizí i dnes a hrozbě rozpadu na třech rovinách – eurozóny a napětí u předluženého jihu a spořivým severem, schengenského prostoru a liberálních hodnot proti autoritářství mezi Východem a Západem Evropy. Jiní analytici zas prezentují, že uvedené krize či hrozby má EU zvládnuté a koordinované.

Při zhodnocení zda je rozšiřování EU efektivní, či lépe zda je substance EU efektivní je nutné primárně položit otázku: *„Zda by případná řešení krizí v letech 2007 – 2009 a 2012 efektivněji řešily státy samostatně či nikoli?“* Lze predikovat, že vzájemné vypětí, obchodní střety a rivalita, a hraniční uzávěry by byly intenzivnější v případě individuality a suverenity zemí. Tedy na uvedenou otázku lze dle mého názoru odpovědět, že státy by možno efektivněji řešily krize, ovšem krize by mohla mít větší dopady či intenzity. Jak již bylo uvedeno v této práci, nelze nyní bédovat nad špatně fungující EU, ale spíše zhodnotit chyby, kterých se dopustila a případně modifikovat její mechanismy, aby možné krize byly řešeny dynamičtěji a efektivněji.

Závěr

Hlavním cílem této práce bylo posoudit, zda a případně v jaké míře ovlivnila finanční a ekonomická krize proces rozšiřování EU, se zaměřením na plnění maastrichtských kritérií. Bylo stanoveno, že z komplexního pohledu byl zhodnocen negativní vliv finanční a ekonomické krize na plnění kritérií pro vstup do EU.

Celá práce byla rozdělena na jednotlivé kapitoly, které prezentovaly nejen substanci finanční a ekonomické krize, ale především rozšiřování EU, jejího vývoje a aspektů z hlediska konkrétních zájmových zemí, které jsou více či méně blíž ke členství. EU je velmoc, která během své existence prošla řadou kritiky, kvitancí a superlativ, ale i přes svou kritiku a polemikami nad funkčností mechanismů EU, ale i její politikou je patrná atraktivita této jednoty, která se stala určitou velmocí na celosvětovém trhu.

Rozšiřování EU se může projevit v podnikatelském prostředí každých kandidátských států tím, že by měly přístup do jednotného místního trhu, což by určitě podpořilo obchodní výměnu a přinášelo další obchodní příležitosti pro podniky nových států a zároveň taky pro stávající státy, protože rozšíření evropského trhu by znamenalo nové obchodní možnosti pro zvyšování svých zisků. Přinášení nových příležitostí je pro podniky a jejich ekonomiku velice zásadní. Podniky jsou ovlivněny hlavně, na jakém trhu působí a jejich výhodou je, že obchodují na jednotném trhu.

Jak již bylo uvedeno proces, rozšiřování bylo mimo jiného zpomaleno vlivem negativních dopadů finanční a ekonomické krize, což nebude nejspíše vlivem intenzity těchto krizí žádným překvapujícím verdiktem. Ovšem rozšiřování bylo zpomaleno i dluhovou krizí a aktuálními migračními problémy, se kterými se potýkají především země Balkánu. EU je vytýkáno, že mnohdy proces rozšiřování zbytečně komplikuje, ovšem z druhé strany je následně kritizována za její rozdílnost a nejednotnost z hlediska členských zemí. Je tedy nutné podotknout jak už jsem uvedl v oddílu 5.1, kde jsou řešena možná východiska práce, je že vlivem značné rozdílnosti zemí je klíčové, aby kandidátské země plnily kritéria a byly důsledně připraveny na tak významný krok, jako je vstup do Unie. Hlavním cílem EU bylo vytvořit jednotnou Evropu, což je také patrné z její preference a zaměřování se na strategické polohy určitých kandidátských i potenciálních zemí, ovšem EU chce zajistit i vyšší

bezpečnost, což spatřuje právě v integraci Evropy a nelze jí tento fakt příliš vytýkat, ovšem co lze vytýkat je poměrný odklon od původních idejí integrace z hlediska hlavních představitelů, kteří se směřovali zejména na stabilitu, bezpečnost, mír a efektivnost Evropy.

Lze shrnout, že možná pozitiva z rozšiřování EU a potenciálu nových příležitostí členských zemí převažují nad negativními stránkami v podobě ztráty suverenity země, ztráty rozhodování o interních záležitostech atd. Možnou otázkou ovšem je, zda EU dostatečně transformuje tento možný potenciál a svým rozšiřováním vybuduje silnou a mocnou jednotu. Určitá pochybení podcenění možných hrozeb vývoje ekonomiky atd. by následně mohly zapříčinit i rozpad této jednoty a vyústit do zpomalení stagnace evropské integrace.

Seznam použitých zdrojů

Bibliografie

1. BALANYÁ, B. a kol. *Odvrácená strana Evropské unie — Evropa v režii nadnárodních korporací*. 1. vyd. Košice: Paradigma SK, 2003, 311 s. ISBN 80-968603-2-1.
2. BALDWIN, R. a CH. WYPLOSZ. *Ekonomie evropské integrace*. 4. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2013, 584 s. ISBN 978-80-247-4568-8.
3. BRDEK, M. a H. JÍROVÁ. *Sociální politika v zemích EU a ČR*. Praha: Nakladatelství Codex Bohemia s. r. o., 1998, 391 s. ISBN 80-85963-71-X.
4. BRŮŽEK, A. *Evropská měnová integrace*. 2. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2001, 138 s. ISBN 80-245-0158-9.
5. BUGRI, Š. *Hospodárskakríza – stratégiaodstraňovania a znižovania verejného dlhu*. 1. vyd. Brno: Vysoká škola Karla Engliš, 2011, 160 s. ISSN 1802-2626.
6. CIHELKOVÁ, E. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003, 709 s. ISBN 80-7179-804-5.
7. CIHELKOVÁ, E., JAKŠ, J. a kol. *Evropská integrace – Evropská unie*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2004, 396 s. ISBN 80-245-0854-0.
8. ČSÚ. *Školní statistická ročenka 2008*. 1. vyd. Praha: Scientia, 2008, 189 s. ISBN 978-80-250-1728-9.
9. FIALA, P. a M. PITROVÁ. *Evropská unie*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, 743 s. ISBN H0-7325-015-2.
10. JAKŠ, J. *Quo Vadis Evropská unie*. 1. vyd. Praha: ETC Publishing, 1998, 236 s. ISBN 80-86006-57-3.
11. KALINSKÁ, E., a kol. *Mezinárodní obchod v 21. století*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2010, 232 s. ISBN 978-80-247-3396-8.
12. LACINA, L., J. OSTRŽÍŽEK a kol. *Učebnice evropské integrace*. 2. vyd. Brno: Barrister&Principal, 2007, 402 s. ISBN 978-80-7364-044-6.
13. NEUMANN, P. a Z. LUKÁŠ. *Společná zemědělská politika EU – Regionální a strukturální politika EU*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2000, 139 s. ISBN 80-245-0064-7.

14. SVOBODA, P. *Právo vnějších vztahů Evropské unie*. 1. vyd. Praha: Linde, 1999, 250 s. ISBN 80-7201-192-8.
15. TOGAN, S. a B. M. HOEKMAN. *Turkey: economic reform and accession to the European Union*. Washington, DC: World Bank, 2005, 362 s. Trade and development series. ISBN 0-8213-5932-0.
16. TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 6. vyd. Praha: Linde, 2010, 301 s. ISBN 978-80-87212-60-8.

Internetové zdroje

17. ČNB. *Cílování inflace v ČR*. [online] ČNB © 2003 - 2016 [cit. 2016-12-15]
Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/cilovani.html
18. ČTK. *ECB vytiskne desítky miliard eur. Úrokovou sazbu srazila na nulu*. [online] *Mafra* © 1999 - 2016 [cit. 2016-03-10] Dostupné z:
http://ekonomika.idnes.cz/evropska-centralni-banka-podporila-ekonomiku-snizenim-uroku-a-posilenim-nakupu-aktiv-gl/-eko_euro.aspx?c=A160310_144649_eko_euro_rts
19. DRÁBOVÁ, J., HRACHOVCOVÁ, L. a J. SOMOŠI. *Vstup Turecka do EU*. [online] *SlidePlayer* © 2016 [cit. 2016-05-20] Dostupné z:
<http://slideplayer.cz/slide/1992128/>
20. ECB. *Key ECB interest rates*. [online] *ECB* © 2016 [cit. 2016-04-21] Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/stats/monetary/rates/html/index.en.html>
21. EUROPA. *Turecko*. [online] *Europa* © 2015 [cit. 2016-12-08] Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/countries/index_cs.htm#country_eu28
22. EUROPA. *Check current status*. [online] *Europa* © 2015 [cit. 2016-11-11] Dostupné z: http://ec.europa.eu/enlargement/countries/check-current-status/index_en.htm

23. EUROPA. *SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ: Strategie rozšíření EU* [online] EUROPA © 2016 [cit. 2016-10-11]
Dostupné z: <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2015/CS/1-2015-611-CS-F1-1.PDF>
24. EUROSTAT. *HICP – Inflationrate*. [online] Europa © 2016 [cit. 2016-09-28]
Dostupné z:
<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00118&plugin=1>
25. EVROPA. *Ekonomická krize*. [online] *Encyklopedie Evropa 2045* © 2016 [cit. 2016-03-15] Dostupné z:
<http://www.evropa2045.cz/hra/napoveda.php?kategorie=8&tema=172>
26. EVROPSKÉ HODNOTY. *Řešení krize eurozóny na úkor demokracie?* [online] *Evropské hodnoty* © 2016 [cit. 2016-07-28] Dostupné z: <http://evropske-hodnoty.blog.ihned.cz/c1-60327300-reseni-krize-eurozony-na-ukor-demokracie>
27. LAROSIÈRE, de J. *The High-Level Group on Financial Supervision in the EU*. [online] *Brussels* © 2009 [cit. 2016-01-25] Dostupné z:
http://ec.europa.eu/internal_market/finances/docs/de_larosiere_report_en.pdf
28. MUSÍLEK, P. *Analýza příčin a důsledků české finanční krize v 90. letech: Výzkumná studie*. [online] *Grantová agentura ČR* © 2004 [cit. 2016-12-01] Dostupné z:
http://nb.vse.cz/kbp/TEXT/Grant_krize_1a.pdf
29. MZV. *Turecko: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled*. [online] *MZV ČR* © 2016. [cit. 2016-06-08] Dostupné z:
http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/turecko/
30. USA. *The Financial Crisis Inquiry Report*. [online] *USA* © 2011 [cit. 2016-01-10] Dostupné z:
http://cybercemetery.unt.edu/archive/fcic/20110310173545/http://c0182732.cdn1.cloudflare.com/files/rackspacecloud.com/fcic_final_report_full.pdf
31. WATT, A. *The economic and financial crisis in Europe: addressing the causes and the repercussions*. [online] *MPRA* © 2008 [cit. 2016-12-23] Dostupné z:
https://mpra.ub.uni-muenchen.de/12337/1/MPRA_paper_12337.pdf

32. WORLD BANK. *Risk premium on lending (lendingrate minus treasurybillrate, %)*. [online] *TheWorld Bank Group*© 2016 [cit. 2016-01-29] Dostupné z:<http://data.worldbank.org/indicator/FR.INR.RISK>
33. XE. *XE CurrencyCharts*. [online] *XE*© 1995 - 2016 [cit. 2016-05-20] Dostupné z:<http://www.xe.com/currencycharts/?from=TRY&to=EUR&view=10Y>

Seznam použitých zkratk a symbolů

ČR	Česká republika
ECB	Evropská centrální banka
ECU	European Currency Unit - Evropská zúčtovací jednotka
EHS	Evropské hospodářské společenství
EMU	Evropské hospodářské a měnové unie
EMS	Evropský měnový systém
ES	Evropské společenství
ESUO	Evropské sdružení uhlí a oceli
ESVO	Evropské sdružení volného obchodu
EU	Evropská unie
EURATOM	Evropské společenství pro atomovou energii
HDP	Hrubý domácí produkt
FYROM	Former Yugoslav Republic of Macedonia/ Bývalá jugoslávská republika Makedonie
SAP	Stabilizační a asociační proces
SAS	Stabilizační a asociační smlouva
atd.	a tak dále
apod.	a podobně
Kč	Koruna česká
mld.	miliarda
např.	například
příp.	případně
resp.	respektive
tj.	to je, to jest
tzv.	takzvaný

Seznam obrázků

Obrázek 1: Průběh a transformace ekonomické krize v USA do Evropy	21
Obrázek 2: poloha Turecka z pohledu zemí EU	50
Obrázek 3: Odpovědi otázky evropských dotazovaných z hlediska výhodnosti vstupu Turecka do EU – veřejné mínění	52

Seznam tabulek

Tabulka 1: Příčiny vzniku ekonomické krize	17
Tabulka 2: Výstupy odpovědí jednotlivých zemí ohledně souhlasu či nesouhlasu vstupu Turecka do EU	53

Seznam grafů

Graf 1: Vývoj tempa růstu HDP Albánie a EU (v %)	34
Graf 2: Vývoj míry nezaměstnanosti v Albánii a v EU (v %)	35
Graf 3: Vývoj státního dluhu vyjádřený v HDP Albánie a EU (v %)	36
Graf 4: Vývoj tempa růstu HDP FYROM a EU (v %)	38
Graf 5: Vývoj míry nezaměstnanosti FYROM a EU (v %)	39
Graf 6: Vývoj státního dluhu vyjádřený v HDP FYROM a EU (v %)	40
Graf 7: Vývoj tempa růstu HDP Černá Hora a EU (v %)	42
Graf 8: Vývoj míry nezaměstnanosti Černá Hora a EU (v %)	43
Graf 9: Vývoj státního dluhu vyjádřený v HDP Černá Hora a EU (v %)	44
Graf 10: Vývoj tempa růstu HDP Srbsko a EU (v %)	46
Graf 11: Vývoj míry nezaměstnanosti Srbsko a EU (v %)	47
Graf 12: Vývoj státního dluhu vyjádřený v HDP Srbsko a EU (v %)	48
Graf 13: Vývoj tempa růstu HDP Turecka a EU (v %)	55
Graf 14: Vývoj míry nezaměstnanosti v Turecku a v EU (v %)	56
Graf 15: Vývoj státního dluhu vyjádřený v HDP Turecka a EU (v %)	57
Graf 16: Vývoj veřejného dluhu kandidátských zemí v % HDP	67
Graf 17: Hodnoty salda státního rozpočtu v % HDP	68

Graf 18: Hodnoty harmonizovaného indexu spotřebitelských cen v %	69
Graf 19: Hodnoty dlouhodobé úrokové sazby pro konvergenční účely v %.....	70
Graf 20: Vývoj kurz Albánský lek/ Euro.....	71
Graf 22: Vývoj kurz Makedonský denár/ Euro.....	71
Graf 23: Vývoj kurz Srbský denár/ Euro	72
Graf 24: Vývoj kurz Turecký lira/ Euro	72

Seznam příloh

Příloha 1: Vývoj tempa růstu HDP v EU a třetích zemí v letech 2006 – 2014, v %	I
Příloha 2: Vývoj veřejných dluhů v EU a třetích zemí v poměru k GDP v %, období 2006 – 2014	III
Příloha 3: Vývoj míry inflace v EU a třetích zemí v %, období 2006 – 2014.....	V
Příloha 4: Vývoj míry nezaměstnanosti v EU a třetích zemí v %, období 2006 – 2015....	VII
Příloha 5: Mapa EU – geografické zobrazení členských zemí v roce 2016	IX
Příloha 6: Vývoj vztahů Turecka a EU.....	X

Příloha 1: Vývoj tempa růstu HDP v EU a třetích zemí v letech 2006 – 2015, v %

Země/oblast	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
EU	3,4	3,1	0,5	-4,4	2,1	1,7	-0,5	0	1,3	0,4
Eurozóna	3,3	3,1	0,5	-4,5	2	1,6	-0,8	-0,4	0,9	0,4
<i>Belgie</i>	2,6	3	1	-2,6	2,5	1,6	0,1	0,3	1,1	0,5
<i>Bulharsko</i>	6,5	6,4	6,2	-5,5	0,4	1,8	0,6	0,9	1,7	0,9
<i>Dánsko</i>	3,4	1,6	-0,8	-5,7	1,4	1,1	-0,4	0,4	1,1	-0,2
<i>Estonsko</i>	10,4	7,9	-5,3	-14,7	2,5	8,3	4,7	1,6	2,1	0,9
<i>Finsko</i>	4,1	5,2	0,7	-8,3	3	2,6	-1,4	-1,3	-0,1	0,6
<i>Francie</i>	2,4	2,4	0,2	-2,9	2	2,1	0,3	0,3	0,4	0,2
<i>Chorvatsko</i>	4,9	5,1	2,1	-6,9	-2,3	-0,2	-2,2	-0,9	-0,4	-0,2
<i>Irsko</i>	5,5	4,9	-2,6	-6,4	-0,3	2,8	-0,3	0,2	4,8	2,1
Island	4,7	6	1,2	-6,6	-4,1	2,7	1,5	3,3	1,9	-
<i>Itálie</i>	2	1,5	-1	-5,5	1,7	0,6	-2,8	-1,7	-0,4	0,2
Japonsko	1,7	2,2	-1	-5,5	4,7	-0,5	1,4	1,2	-1,6	-
<i>Kypr</i>	4,5	4,9	3,6	-2	1,4	0,3	-2,4	-5,4	-2,3	0,7
<i>Litva</i>	7,4	11,1	2,6	-14,8	1,6	6,1	3,8	3,3	2,9	-0,5
<i>Lotyšsko</i>	11,6	9,8	-3,2	-14,2	-2,9	5	4,8	4,2	2,4	0,2
<i>Lucembursko</i>	4,9	6,5	0,5	-5,3	5,1	2,6	-0,2	2	-	3
<i>Maďarsko</i>	3,9	0,1	0,9	-6,8	1,1	1,6	-1,7	1,1	3,6	0,9
<i>Malta</i>	1,8	4	3,3	-2,5	3,5	2,3	2,5	2,7	3,5	1,6
<i>Německo</i>	3,7	3,3	1,1	-5,6	4,1	3,6	0,4	0,1	1,6	0,4
<i>Nizozemsko</i>	3,8	4,2	2,1	-3,3	1,1	1,7	-1,6	-0,7	0,9	0,2
Norsko	2,3	2,7	0,1	-1,6	0,5	1,3	2,9	0,6	2,2	1,4
<i>Polsko</i>	6,2	6,8	5,1	1,6	3,9	4,5	2	1,6	3,4	0,9
<i>Portugalsko</i>	1,6	2,5	0,2	-3	1,9	-1,8	-4	-1,6	0,9	0,3
<i>Rakousko</i>	3,4	3,6	1,5	-3,8	1,9	3,1	0,9	0,2	0,3	0,3
<i>Rumunsko</i>	7,9	6,3	7,3	-6,6	-1,1	2,3	0,6	3,5	2,8	1
<i>Řecko</i>	5,8	3,5	-0,4	-4,4	-5,4	-8,9	-6,6	-3,9	-0,8	1,9
<i>Slovensko</i>	8,3	10,7	5,4	-5,3	4,8	2,7	1,6	1,4	2,4	-
<i>Slovinsko</i>	5,7	6,9	3,3	-7,8	1,2	0,6	-2,6	-1	2,6	0,5
<i>Španělsko</i>	4,2	3,8	1,1	-3,6	0	-0,6	-2,1	-1,2	1,4	0,8
<i>Švédsko</i>	4,3	3,3	-0,6	-5	6,6	2,9	0,9	1,6	1,6	1,2
<i>Švýcarsko</i>	3,8	3,8	2,2	-1,9	3	1,8	1	1,7	2	0,5

Turecko	6,9	4,7	0,7	-4,8	9	8,5	2,1	4,2	2,9	-
USA	2,7	1,8	-0,3	-2,8	2,5	1,6	2,3	2,2	2,4	-
<i>Velká Británie</i>	2,8	3,4	-0,8	-5,2	1,7	1,1	0,1	1,7	2,8	0,7
ČR	6,9	5,5	2,7	-4,8	2,3	2	-0,8	-0,7	2	0,3

Kurzívou jsou označeny země EU, **červeně** jsou označeny země eurozóny

Zdroj: [33]

Příloha 2: Vývoj veřejných dluhů v EU a třetích zemí v poměru k GDP v %, období 2007 – 2016

Země/oblast	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
EU	57,8	61	73	78,4	81	83,8	85,5	86,8	83,5	83,5
Eurozóna	64,9	68,5	78,3	83,8	86	89,3	91,1	92,1	89,2	89,2
<i>Belgie</i>	86,9	92,4	99,5	99,6	102,2	104,1	105,1	106,7	105,9	105,9
<i>Bulharsko</i>	17,5	14,7	14,6	14,3	14,5	16,8	17,2	26,4	29,5	29,5
<i>Dánsko</i>	27,3	33,4	40,4	42,9	46,4	45,2	44,6	44,6	37,8	37,8
<i>Estonsko</i>	3,7	4,5	7	6,6	5,9	9,5	9,9	10,4	9,5	9,5
<i>Finsko</i>	34	32,7	41,7	47,1	48,5	52,9	55,6	59,3	63,7	51,9
<i>Francie</i>	64,4	68,1	79	81,7	85,2	89,6	92,3	95,6	95,6	96
<i>Chorvatsko</i>	37,1	38,9	48	57	63,7	69,2	80,8	85,1	86,7	84,2
<i>Irsko</i>	23,9	42,4	61,8	86,8	109,3	120,2	120	107,5	78,7	75,4
Island	43,9	35,5	33,9	28,9	21,7	17,6	15,5	13,3	-	-
<i>Itálie</i>	99,7	102,3	112,5	115,3	116,4	123,2	128,8	132,3	132,1	132,6
Japonsko	183	191,8	210,3	215,8	231,6	238	244,5	249,1	-	-
<i>Kypr</i>	53,9	45,1	53,9	56,3	65,8	79,3	102,5	108,2	107,5	107,8
<i>Litva</i>	15,9	14,6	29	36,2	37,2	39,8	38,8	40,7	36,5	40,1
<i>Lotyšsko</i>	8,4	18,7	36,6	47,5	42,8	41,4	39,1	40,6	42,7	40,8
<i>Lucembursko</i>	7,2	14,4	15,5	19,6	19,2	22,1	23,4	23	21,6	20
<i>Maďarsko</i>	65,6	71,7	78	80,6	80,8	78,3	76,8	76,2	74,7	74,1
<i>Malta</i>	62,4	62,7	67,8	67,6	69,8	67,6	69,6	68,3	60,6	58,3
<i>Německo</i>	63,6	65	72,5	81	78,4	79,7	77,4	74,9	71,2	68,3
<i>Nizozemsko</i>	42,4	54,5	56,5	59	61,7	66,4	67,9	68,2	65,2	62,3
Norsko	49,2	47,3	42	42,4	28,9	30	30,3	27,9	-	-
<i>Polsko</i>	44,2	46,6	49,8	53,3	54,4	54	55,9	50,4	51,1	54,4
<i>Portugalsko</i>	68,4	71,7	83,6	96,2	111,4	126,2	129	130,2	129	130,4
<i>Rakousko</i>	64,8	68,5	79,7	82,4	82,2	81,6	80,8	84,2	85,5	84,6
<i>Rumunsko</i>	12,7	13,4	23,4	30,5	33,9	37,6	38,8	40,5	38	37,6
<i>Řecko</i>	103,1	109,4	126,7	146,2	172	159,4	177	178,6	177,4	179
<i>Slovensko</i>	29,9	28,2	36	40,8	43,3	51,9	54,6	53,5	52,5	51,9
<i>Slovinsko</i>	22,7	21,6	34,5	38,2	46,4	53,7	70,8	80,8	83,1	79,7
<i>Španělsko</i>	35,5	39,4	52,7	60,1	69,5	85,4	93,7	99,3	99,8	99,4
<i>Švédsko</i>	38,1	36,7	40,2	37,6	36,9	37,2	39,8	44,9	43,9	41,6

Švýcarsko	49,5	49,4	47,3	46,1	46	46,6	46,4	45,7	-	-
Turecko	39,9	40	46,1	42,3	39,1	39,2	36,1	33,5	-	-
USA	64	72,8	86	94,7	99	102,5	104,8	105	-	-
<i>Velká Británie</i>	3,4	-0,8	-5,2	1,7	1,1	0,1	1,7	2,8	89	89,3
ČR	27,8	28,7	34,1	38,2	39,9	44,7	45,2	42,7	40,3	37,2

Kurzívou jsou označeny země EU, **červeně** jsou označeny země eurozóny

Zdroj: [33]

Příloha 3: Vývoj míry inflace v EU a třetích zemí v %, období 2006 – 2014

Země/oblast	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
EU	2,2	2,3	3,7	1	2,1	3,1	2,6	1,5	0,5
Eurozóna	2,2	2,2	3,3	0,3	1,6	2,7	2,5	1,3	0,4
<i>Belgie</i>	2,3	1,8	4,5	0	2,3	3,4	2,6	1,2	0,5
<i>Bulharsko</i>	7,4	7,6	12	2,5	3	3,4	2,4	0,4	-1,6
<i>Dánsko</i>	1,9	1,7	3,4	1,3	2,3	2,8	2,4	0,8	0,6
<i>Estonsko</i>	4,4	6,7	10,6	0,2	2,7	5,1	4,2	3,2	0,5
<i>Finsko</i>	1,3	1,6	3,9	1,6	1,7	3,3	3,2	2,2	1,2
<i>Francie</i>	1,9	1,6	3,2	0,1	1,7	2,3	2,2	1	0,6
<i>Chorvatsko</i>	3,2	2,9	6,1	2,4	1,1	2,3	3,4	2,2	-0,2
<i>Irsko</i>	4,7	6,4	12	13,9	14,7	14,7	13,1	11,3	9,4
Island	6,7	5,1	12,7	12	5,4	4	5,2	3,9	2
<i>Itálie</i>	2,2	2	3,5	0,8	1,6	2,9	3,3	1,3	0,2
Japonsko	0,2	0,1	1,4	-1,3	-0,7	-0,3	-0,1	0,4	2,7
<i>Kypr</i>	2,2	2,2	4,4	0,2	2,6	3,5	3,1	0,4	-0,3
<i>Litva</i>	3,8	5,8	11,1	4,2	1,2	4,1	3,2	1,2	0,2
<i>Lotyšsko</i>	6,6	10,1	15,3	3,3	-1,2	4,2	2,3	0	0,7
<i>Lucembursko</i>	3	2,7	4,1	0	2,8	3,7	2,9	1,7	0,7
<i>Maďarsko</i>	3,9	7,9	6,1	4,2	4,9	4	5,7	1,7	-0,3
<i>Malta</i>	2,6	0,7	4,7	1,8	2	2,5	3,2	1	0,8
<i>Německo</i>	1,8	2,3	2,8	0,2	1,2	2,3	2,1	1,6	0,8
<i>Nizozemsko</i>	1,7	1,6	2,2	1	0,9	2,5	2,8	2,6	0,3
Norsko	2,3	0,7	3,8	2,1	2,4	1,3	0,7	2,1	2
<i>Polsko</i>	1	2,5	4,2	3,5	2,6	4,3	3,7	0,9	-0,02
<i>Portugalsko</i>	3	2,4	2,7	-0,9	1,4	3,6	2,8	0,4	-0,2
<i>Rakousko</i>	1,7	2,2	3,2	0,4	1,7	3,6	2,6	2,1	1,5
<i>Rumunsko</i>	6,6	4,8	7,9	5,6	6,1	5,8	3,3	4	1
<i>Řecko</i>	3,3	3	4,2	1,3	4,7	3,1	1	-0,9	-1,4
<i>Slovensko</i>	4,3	1,9	3,9	0,9	0,7	4,1	3,7	1,5	-0,1
<i>Slovinsko</i>	2,5	3,8	5,5	0,9	2,1	2,1	2,8	1,9	0,4
<i>Španělsko</i>	3,6	2,8	4,1	-0,2	2	3,1	2,4	1,5	-0,2
<i>Švédsko</i>	1,4	2,2	3,4	-0,5	1,2	3	0,9	-0,04	-0,2
<i>Švýcarsko</i>	1,1	0,7	2,4	-0,5	0,7	0,2	-0,7	-0,2	-0,01

Turecko	9,6	8,8	10,4	6,3	8,6	6,5	8,9	7,5	8,9
USA	3,2	2,9	3,8	-0,3	1,6	3,1	2,1	1,5	1,6
<i>Velká Británie</i>	2,3	2,3	3,6	2,2	3,3	4,5	2,8	2,6	1,5
ČR	2,1	3	6,3	0,6	1,2	2,1	3,5	1,4	0,4

Kurzívou jsou označeny země EU, **červeně** jsou označeny země eurozóny

Zdroj: [33]

Příloha 4: Vývoj míry nezaměstnanosti v EU a třetích zemí v %, období 2006 – 2015

Země/oblast	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
EU	8,2	7,2	7	9	9,6	9,7	10,5	10,9	10,2	9,4
Eurozóna	8,2	7,2	7	9	9,6	9,6	10,4	10,8	10,2	9,4
<i>Belgie</i>	8,3	7,5	7	7,9	8,3	7,2	7,6	8,4	8,5	8,3
<i>Bulharsko</i>	9	6,9	5,7	6,9	10,3	11,4	12,4	13	11,5	9,2
<i>Dánsko</i>	3,9	3,8	3,5	6	7,5	7,6	7,5	7	6,5	6,2
<i>Estonsko</i>	5,9	4,6	5,5	13,5	16,7	12,3	10	8,6	7,4	6,8
<i>Finsko</i>	7,7	6,9	6,4	8,2	8,4	7,8	7,7	8,2	8,7	9,4
<i>Francie</i>	8,8	8	7,4	9,1	9,3	9,2	9,8	10,3	10,3	10,4
<i>Chorvatsko</i>	11,6	9,6	8,6	8,9	11,5	13,3	15,2	17	17,1	17
<i>Irsko</i>	4,5	4,7	6,4	12	13,9	14,7	14,7	13,1	11,3	9,4
Island	4,8	6,1	9,7	11,2	11,2	11,2	9,5	8,9	6,6	5,4
<i>Itálie</i>	6,8	6,1	6,7	7,7	8,4	8,4	10,7	12,1	12,7	11,9
Japonsko	4,2	3,8	4	5,1	5,4	4,6	4,3	4	3,6	3,4
<i>Kypr</i>	4,6	3,9	3,7	5,4	6,3	7,9	11,9	15,9	16,1	15,6
<i>Litva</i>	5,8	4,3	5,8	13,8	17,8	15,4	13,4	11,8	10,7	9,1
<i>Lotyšsko</i>	7	6,1	7,7	17,5	19,5	16,2	15	11,9	10,8	9,9
<i>Lucembursko</i>	4,6	4,2	4,9	5,1	4,6	4,8	5,1	5,9	6	6,1
<i>Maďarsko</i>	7,5	7,5	7,9	10,1	11,3	11,1	11,1	10,2	7,8	6,9
<i>Malta</i>	6,8	6,5	6	6,9	6,9	6,4	6,3	6,4	5,8	5,3
<i>Německo</i>	10,1	8,5	7,4	7,6	7	5,8	5,4	5,2	5	4,6
<i>Nizozemsko</i>	5	4,2	3,7	4,4	5	5	5,8	7,3	7,4	6,9
Norsko	3,4	2,5	2,6	3,2	3,6	3,3	3,2	3,5	3,5	4,4
<i>Polsko</i>	13,8	9,6	7,1	8,2	9,6	9,6	10,1	10,3	9	7,5
<i>Portugalsko</i>	8,9	9,1	8,8	10,7	12	12,9	15,8	16,4	14,1	12,6
<i>Rakousko</i>	5,3	4,9	4,1	5,3	4,8	4,6	4,9	5,4	5,6	5,7
<i>Rumunsko</i>	7,1	6,4	5,5	6,3	6,9	7,2	6,8	7,1	6,8	6,8
<i>Řecko</i>	9	8,4	7,8	9,6	12,7	17,9	24,5	27,5	26,5	25
<i>Slovensko</i>	13,5	11,2	9,6	12,1	14,5	13,7	14	14,2	13,2	11,5
<i>Slovinsko</i>	6	4,9	4,4	5,9	7,3	8,2	8,9	10,1	9,7	9,1
<i>Španělsko</i>	8,5	8,2	11,3	17,9	19,9	21,4	24,8	26,1	24,5	22,1
<i>Švédsko</i>	7	6,1	6,2	8,3	8,6	7,8	8	8	7,9	7,4

Švýcarsko	3,3	2,8	2,6	3,7	3,5	2,8	2,9	3,2	3,2	3,3
Turecko	9	9,1	10	13,1	11,1	9,1	8,4	9	9,9	10,2
USA	4,6	4,6	5,8	9,3	9,6	8,9	8,1	7,4	6,2	5,3
<i>Velká Británie</i>	5,4	5,4	5,7	7,6	7,9	8,1	8	7,6	6,2	5,4
ČR	7,1	5,3	4,4	6,7	7,3	6,7	7	7	6,1	5,1

Kurzívou jsou označeny země EU, **červeně** jsou označeny země eurozóny

Zdroj: [33]

Příloha 5: Mapa EU – geografické zobrazení členských zemí v roce 2016

Zdroj: [31]

Příloha 6: Vývoj vztahů Turecka a EU

Rok	<i>Událost</i>
1948	Turecko je zakládajícím členským státem Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
1952	Turecko vstupuje do Severoatlantické aliance
1959	Turecko podává žádost o členství v Evropském hospodářském společenství
1963	Uzavřena Ankarská (asociační) dohoda mezi Tureckem a EHS a podepsán první finanční protokol.
1964	Vstupuje v platnost associační smlouva s EHS, kde je udána možnost pozdějšího vstupu do EHS.
1970	Podepsán dodatkový a finanční protokol k Asociační dohodě (protokoly připravují podmínky pro tvorbu celní unie).
1973	Dodatkový protokol vstupuje v platnost a stanovuje fungování celní unie.
1974	Turecká invaze do Kypru.
1980	Rada pro přidružení se rozhodla snížit cla na většinu zemědělských produktů na nulu do začátku roku 1988.
1980	Vojenský převrat v Turecku. Dohoda o přidružení byla zmražena do září 1986.
1986	Rada pro přidružení znovu oživila associační proces.
1987	Turecko podává žádost o členství v ES.
1989	Žádost je zamítnuta (nestabilní politické a hospodářské poměry, kdy oficiálním zdůvodněním bylo neplnění politických a ekonomických kritérií, zejména porušování lidských práv v Turecku a turecká přítomnost na Kypru).
1995	Podepsána dohoda o celní unii s EU.
1996	Dohoda o celní unii vstupuje v platnost.
1997	Na summitu v Lucembursku se EU vyslovuje pro možné členství Turecka v EU, ale odmítá udělit status kandidátské země.
1999	Na summitu v Helsinkách dostává Turecko status kandidáta.
2001	Rada EU schválila přístupové partnerství s Tureckem.
2001	Turecká vláda přijala Turecký národní program, který udávala postup sjednocení turecké legislativy s legislativou ES/EU.
2001	Turecko přijalo přes 30 dodatků k ústavě, s cílem reflektovat požadavky kodaňských kritérií.
2002	Poslední část velké ústavní reformy vstupují v platnost (např. zrušení trestu smrti).
2002	Na summitu EU v Kodani se shodli lídři členských zemí, že koncem roku 2004 EU rozhodne, zda a kdy zahájí vstupní jednání s Ankarou.
2003	Rada EU přijímá revizi přístupového partnerství s Tureckem.
2003	Turecký parlament schválil zákon omezující moc armády v zemi.
2004	Nové trestní právo vstupuje v platnost; v říjnu doporučuje Evropská komise jednání o vstupu, v prosinci je oznámen termín jednání (listopad 2005) s možným vstupem Turecka do EU nejdříve roku 2014
2004	Evropská rada rozhodla zahájit vstupní rozhovory s Tureckem v roce 2005, pokud Ankara uzná Kypr a zavede šest klíčových právních předpisů.
2005	Je platný Turecký revidovaný trestní zákoník.

2005	Ankara podepsala protokol, kdy rozšířila dohodu o celní unii s EU na deset nových členů. Ovšem neužala Kypr.
2005	EU otevřela přístupové rozhovory s Tureckem, poté co se ministři zahraničí členských zemí obtížně dohodli na vyjednávacím rámci.
2005	Komise zahájila tzv. screening (proces analytického porovnávání tureckých právních předpisů s předpisy Unie).
2005	Komise zveřejnila každoroční zprávu o pokroku Turecka. Země získala status efektivní tržní ekonomiky, ale komisařům se nelíbilo zpomalení tempa politických reforem. Ve stejný den Komise zveřejnila i strategii dalšího rozšiřování, ve které je důraz kladen na vlastní absorpční kapacity EU.
2006	Rada potvrdila principy, priority a podmínky, které obsahuje Asociační partnerství s Tureckem
2006	EU stanovila 35 kapitol – viz Kodaňská kritéria
2006	Evropská komise vydala kritickou zprávu o stavu vyjednávacího procesu s Tureckem
2006	Rezoluce EP poukázala na nedostatečný pokrok v přístupových rozhovorech. Europoslanci byli znepokojeni vývojem v oblastech svobody vyjadřování, práv menšin, potírání korupce a násilí na ženách.
2006	Komise doporučila přerušení přístupových jednání kvůli nedostatečnému pokroku v kyperské otázce.
2006	Rada ministrů zahraničí se rozhodla řídit návrhem Komise a pozastavila rozhovory s Tureckem v osmi kapitolách (volný pohyb zboží, právo usazování a volný pohyb služeb, finanční služby, zemědělství a rozvoj venkova, rybolov, doprava, celní unie a vnější vztahy).
2007	Zahájení jednání o kapitole podnikání a průmysl.
2007	Otevření dalších dvou kapitol: finanční kontrola a statistika.
2007	Zahájení jednání o dvou kapitolách: transevropské sítě a zdraví a ochrana spotřebitelů
2008	Rada přijímá revizi přístupového partnerství s Tureckem
2008	Zahájení jednání o dvou kapitolách: práva duševního vlastnictví a právo společností.
2009	Zahájení jednání o kapitole věnované daním.
2009	Turecko přijalo zákon omezující pravomoc vojenských soudů, čímž splnilo další z mnoha přístupových podmínek.
2009	Turecko a Arménie vydaly společné prohlášení, ve kterém jejich představitelé vyjádřili vůli navázat diplomatické styky a otevřít hranice, které jsou mezi oběma zeměmi uzavřené od roku 1993.
2009	Turecko a Arménie podepsaly mírovou dohodu ve švýcarském Curychu.
2009	Evropská komise vydala zatím poslední zprávu, která hodnotí pokrok v přístupových rozhovorech s Tureckem. V dokumentu stojí, že turecká vláda by měla provést reformy v oblastech svobody projevu, svobody tisku, svobody náboženského vyznání, práv odborových organizací a práv žen.
2009	Zahájení jednání o kapitole, která se věnuje životnímu prostředí.
2010	Turecký parlament schválil reformu ústavy, která má Turecku pomoci přiblížit se EU. Ústavní dodatky mají za cíl změnit soudní hierarchii a omezit pravomoci armády. Jelikož pro zákon nehlasovaly požadované dvě třetiny poslanců, k reformě se po podpisu prezidenta budou vyslovovat i turečtí

	občané v referendu (12. září 2010). Opozice se obává, že reforma ještě více posílí postavení vlády, a proto pohrozila, že reformu pošle k ústavnímu soudu.
2010	Turecký prezident Abdullah Gül podepsal reformu ústavy.
2010	Zahájena jednání o kapitole 12 (Bezpečnost potravin, veterinární a fytosanitární politika).
2010	Evropská komise vydala soubor každoročních Zpráv o pokroku zemí, které usilují o členství v Evropské unii. Evropská komise Turecko pochválila za přijetí důležitých konstitučních změn, ale vyčetla mu nedostatečný dialog s opozičními politickými stranami a občanskou společností. Kritika se nevyhnula ani oblasti lidských práv, svobody vyznání a vyjadřování.
2011	Euro komisař pro rozšíření Š. Füle kritizoval stav svobody slova v Turecku.
2011	Turecký ministr zahraničí Ahmet Davutoglu prohlásil, že pokud nedojde do začátku kyperského předsednictví Radě EU ve druhé polovině roku 2012 k opětovnému sjednocení rozděleného Kypru, Turecko zmrazí své vztahy s EU.
2011	Turecká vláda oznámila, že navrátí náboženským menšinám majetek, který jim byl zabaven v roce 1936 (jedná se zejména o Řeky, Židy a Armény). Jako protiprávní označil konfiskaci i Evropský soud pro lidská práva.
2011	11 ministrů zahraničí států Evropské unie se podepsalo pod dopis, ve kterém vyjadřují podporu Turecka v jeho přístupovém úsilí.
2012	Bylo realizováno Kyperské předsednictví.
2013	Protivládní protesty. Nadměrné použití síly ze strany policie a absence dialogu vyvolali v EU vážné obavy. EU poukazuje na další nutnost reforem a otevření kapitol 23: Soudnictví a základní práva a 24: Svoboda a bezpečnost.
2013	Zpráva EU konstatuje, že v Turecku došlo k významnému pokroku při provádění reforem, avšak ještě je potřeba řada dalších.
2014	V Bruselu se setkala Vysoká představitelka EU pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku Cathrine Ashton, eurokomisař pro rozšíření a politiku sousedství Štefan Füle, turecký ministr zahraničí Ahmet Davutoğlu a ministr pro evropské záležitosti a hlavní vyjednávač přístupu Turecka do EU Mevlüt Çavuşoğlu.
2015	EU obnovila přístupové rozhovory s Tureckem, jednala o bezvízovém styku a slíbila dát Turecku tři miliardy eur výměnou za omezení migrační vlny, která přes Turecko míří do EU. Česká republika slíbila, že zaplatí Turecku 800 milionů korun.
2016	EU a Turecko se sešly a to za účelem nabídnout migrantům alternativu a kvůli riskování životů se rozhodly ukončit nelegální migraci z Turecka do EU. V souladu s tím vytvořila četná opatření, která pomůžou tuto problematiku vyřešit, např: Turecko přijme veškerá nezbytná opatření, aby zabránilo vzniku nových tras pro nelegální migraci, EU a Turecko znovu potvrdily svůj závazek k obnovení procesu přistoupení, jak již bylo zmíněno v jejich společném prohlášení z 29. listopadu 2015.

Zdroj: [29]